

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์มไก่
พื้นเมืองของเกษตรกร ตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่

โดยผศ.ดร. กชพร ศิริโภาคกิจ

นำเสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สิงหาคม 2558

สัญญาเลขที่ RDG 5720031

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์มไก่
พื้นเมืองของเกษตรกร ตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่

คณะผู้วิจัย

1. ผศ.ดร.กชพร ศิริโกคากิจ
2. นายบุญเลิศ สินธุ์มัต

สังกัด

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
นักวิจัยอิสระ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืนสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยความร่วมมือของเทศบาลตำบลแม่แฝก สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านศรีงาม จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มเกษตรกรในตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ราย ในรอบที่ผ่านมา เกษตรกรทำการรวมกลุ่มกันผลิตไก่ขุนประดู่หางดำเชียงใหม่ ซึ่งมีรูปแบบการเลี้ยงไก่ขุน All in all out ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 4 ข้อ ได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในรูปแบบไก่ขุน (All in All out) ของเกษตรกรผู้ให้ได้มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง พบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ 10 ราย สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานได้เกินกว่า ร้อยละ 50 ส่วนข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มที่เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติได้ (เช่น การมีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย การเก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี การมีคอกแยกไก่ป่วยด้วย การมีเตาเผาซากของฟาร์ม) เนื่องจากขาดงบประมาณ และขาดความรู้บางส่วนในการบริหารจัดการฟาร์ม ซึ่งโครงการฯ จะดำเนินการให้ความรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพืชอาหารในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับระบบการผลิต all in-all out พบว่า โครงการมีการฝึกอบรมการใช้อาหารหยาบ และจัดหาพืชอาหารสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้แก่เกษตรกร ส่งผลให้มีการใช้วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่นในสูตรอาหารเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 10 เป็น ร้อยละ 30 อาหารที่ใช้สำหรับเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาหารสำเร็จรูป (โปรตีน ร้อยละ 21 หรือ 19) ผสมกับอาหารหยาบในท้องถิ่น (เช่น ปลายข้าว รำกลาง) แบ่งการให้อาหารตามช่วงอายุของไก่ และมีการปลูกหญ้าเนเปียร์ เพื่อสับให้ไก่กิน

จากการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ข้อ ที่ 1 และ 2 พบว่า เกษตรกรสามารถผลิตไก่ประดู่หางดำขุน จำนวน 4 รุ่น/ปี จำนวนเฉลี่ย 1,750 ตัว/ราย ระยะเวลาการเลี้ยงเฉลี่ย 74 วัน/ราย น้ำหนักไก่เฉลี่ย 1.18 กิโลกรัม/ตัว มีอัตราการตายเฉลี่ย ร้อยละ 2.62 อัตราการเจริญเติบโต (ADG) เฉลี่ย 16.04 กรัม/วัน และอัตราแลกเนื้อ (FCR) เฉลี่ย 3.76

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแผนการผลิต และแผนการตลาดของเกษตรกรและของโครงการที่รองรับความต้องการตลาดชุมชน ในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเกษตรกรมีการวางแผนการผลิตร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนในด้านการตลาด เกษตรกรเริ่มมีการจำหน่ายไก่ขุนออกสู่ท้องตลาดตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม 2557- เมษายน 2558 ผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวน 2,000 ตัว/เดือน โดยแบ่งเป็น ไก่มีชีวิตจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง ในราคา 80-90 บาท/กก. (ร้อยละ 45) ไก่สด จำหน่ายให้ ผู้ค้าในตลาดสด ในราคา 130-140 บาท/กก. (ร้อยละ 40) มีผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายไก่พื้นเมือง จำนวน 18 ราย ใน 6 ตลาด (ตลาดแม่ใจ เจดีย์แม่ครัว รวมโชค สามแยกสันทราย ป่าเหมือด สันทราย) มีการซื้อขายเฉลี่ย 27.17 ตัว/ราย/วัน มีการซื้อขายสูงสุด

70 ตัว/ราย/วัน และมีการซื้อขายต่ำสุด 8 ตัว/ราย/วัน และไก่ชำแหละแยกชิ้นส่วนจำหน่ายให้ห้างสรรพสินค้า Top Supermarket ในราคา 135 บาท/กก.

เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน และผลตอบแทนจากการผลิตจากการผลิตไก่ขุน พบว่าต้นทุนคงที่ 3,262.00 บาท (ร้อยละ 6.37 ของต้นทุนรวม) และต้นทุนผันแปร 47,946.22 บาท (ร้อยละ 93.63) ประกอบด้วยต้นทุนอาหาร (ร้อยละ 50.79) ค่าลูกไก่ (ร้อยละ 17.08) และค่าแรงงานคิ้วเรือน (ร้อยละ 21.60) เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตไก่ขุนเฉลี่ย 65.96 บาท/กิโลกรัม หรือกำไรเฉลี่ย 24.37 บาทต่อตัว เมื่อพิจารณารายได้กับต้นทุนเงินสดเกษตรกรมีกำไรเฉลี่ย 11,844.88 บาท/รุ่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัย และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการขยายผลที่นอกเหนือการดำเนินงานของโครงการในด้านจำนวนเกษตรกร และการขยายกำลังการผลิตของเกษตรกร

ปัจจัย และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการทำอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต เช่น พันธุ์ องค์ความรู้ในการผลิตอาหารและพืชอาหารในพื้นที่ การวางแผนการผลิตที่แน่นอน/ได้มาตรฐาน การลงทุน (เงินสด) แรงงาน และการรวมกลุ่มของเกษตรกร 2) ด้านการตลาด เช่น การเป็นที่รู้จัก และต้องการของผู้บริโภค และการเข้าถึงตลาดระดับกลาง และบน การวางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น การได้รับคำแนะนำ จากบุคคลที่ท่านเชื่อถือ การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ผ่านทางสื่อต่างๆ และ 4) ด้านสังคม เช่น การเห็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ แล้วประสบความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ด้านดังกล่าวมีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก

สัญญาเลขที่ RDG 5720031
โครงการ"การพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองของ
เกษตรกร ตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่"
รายงานฉบับสมบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ

ชื่อผู้รับทุน : ผศ.ดร.กชพร ศิริโกคากิจ

โครงการเริ่มเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2557 รวมเวลาที่ทำงานวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน

รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2557 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2558

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จากการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืนสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยความร่วมมือของเทศบาลตำบลแม่แฝก สหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านศรีงาม จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ในรอบที่ผ่านมาของกลุ่มเกษตรกรในตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเกษตรกรในโครงการ จำนวน 10 ราย ทำการรวมกลุ่มกันผลิตไก่ขุนประดู่หางดำเชียงใหม่ ซึ่งมีรูปแบบการเลี้ยงไก่ขุน โดยซื้อลูกไก่มาขุนขาย (All in all out) พบว่า เกษตรกรในโครงการสามารถผลิตไก่ออกสู่ท้องตลาด เป็นไก่มีชีวิต และไก่สด สู่ท้องตลาดได้ ประมาณ 15,000 ตัว/ปี สร้างรายได้จากผลกำไรของเกษตรกรจนเป็นอาชีพเสริม/อาชีพหลักได้ ซึ่งในระหว่างการดำเนินการผลิตเกษตรกรในโครงการเกิดปัญหาหลายประการเช่น การจัดหาลูกไก่เข้าเล้าอย่างสม่ำเสมอ ลูกไก่มีอัตราการรอดต่ำกว่ามาตรฐาน ไก่ขุนที่ออกสู่ตลาดมีอัตราการตกเกรดสูง และคุณภาพไก่ขุนไม่สม่ำเสมอ ที่เกิดจากการจิกตีกัน นอกจากนี้ในบางฤดูกาลลูกไก่ขาดตลาด และบางฤดูผลผลิตสิ้นตลาด เกษตรกรไม่สามารถวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ รวมทั้งต้องแบกรับภาระต้นทุนค่าอาหารสำเร็จรูปที่มีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ในรอบการผลิตที่ 1 แม้ภาพรวมโครงการสามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกร แต่เกษตรกรบางรายยังขาดทุนจากการผลิต

การเลี้ยงไก่ขุนเพื่อเป็นอาชีพนั้น เกษตรกรจะต้องมีความเข้มแข็ง 3 ประการ ประกอบด้วย การรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการผลิต และสร้างอำนาจต่อรอง เพื่อการตลาดร่วมกัน การมีองค์ความรู้ในการผลิตที่สำคัญ ตั้งแต่ความรู้ในการจัดการฟาร์ม (เริ่มตั้งแต่การกกลูกไก่ การทำวัคซีนตามโปรแกรม การจัดการด้านอาหาร น้ำ และเวชภัณฑ์อื่นๆ การจัดการสุขาภิบาล และความปลอดภัยอาหารเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค) และการรวมกลุ่มของเกษตรกรจะช่วยให้เกิดการจัดการด้านการตลาด ที่สอดคล้องกับแผนการผลิต และความต้องการของผู้บริโภคในตลาดชุมชน ทั้งนี้

มาตรฐานฟาร์ม เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ นอกจากจะลดความเสี่ยง จากการสูญเสีย และควบคุมการระบาดของโรคแล้วยังส่งผลให้ผู้บริโภคมั่นใจในผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองที่เลือกซื้อ เนื่องจากในปัจจุบันผู้บริโภคที่ห่วงใยสุขภาพมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยอย่างยิ่งผู้บริโภคในตลาดระดับบน ซึ่งต้องการบริโภคสินค้าที่มีความสะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะอนามัย นอกเหนือจากรสชาติ ความอร่อยที่แตกต่างจากไก่เนื้อขาวทั่วไป ดังนั้น การพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ ที่มีการเลี้ยงแบบกึ่งธรรมชาติ ยังเป็นสินค้าหนึ่งของผู้บริโภคยังมีความต้องการสูงในตลาดระดับกลาง และบน การผลิตไก่ขุนพื้นเมืองจึงมีโอกาพัฒนาให้เป็นทางเลือกการสร้างเป็นอาชีพให้แก่เกษตรกร

จากมูลเหตุของปัญหาการผลิต และโอกาสทางการตลาด ที่กล่าวมาข้างต้น โครงการจึงหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ทั้งการผลิต การตลาด เพื่อให้เกษตรกรร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาความสามารถ ศักยภาพการผลิตอย่างมืออาชีพ เพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ สามารถขับเคลื่อนออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรลดต้นทุนในการผลิต โดยใช้พืชอาหารหยابที่เกษตรกรในโครงการที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว ให้มากขึ้น และมีการพัฒนาระบบการเลี้ยง และ โรงเรือน รองรับมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง ของกรมปศุสัตว์ เพื่อผลักดันให้การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเป็นอาชีพที่ยั่งยืน และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในรูปแบบไก่ขุน (All in All out) ของเกษตรกรสู่ให้ได้มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง
2. เพื่อศึกษาพืชอาหารในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับระบบการผลิต all in-all out
3. เพื่อศึกษาแผนการผลิต และแผนการตลาดของเกษตรกรและของ โครงการที่รองรับความต้องการตลาดชุมชน ในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาปัจจัย และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการขยายผลที่นอกเหนือการดำเนินงานของโครงการในด้านจำนวนเกษตรกร และการขยายกำลังการผลิตของเกษตรกร

2. นิยามศัพท์

1. การพัฒนาระบบการเลี้ยง หมายถึง องค์ความรู้/นวัตกรรมการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพในการเพิ่มศักยภาพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ ในระบบall in all out ให้มีประสิทธิภาพที่ดี
2. มาตรฐานฟาร์มหมายถึง มาตรฐานฟาร์มพื้นบ้านตามข้อกำหนดกรมปศุสัตว์ ในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ

3. ตรวจเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง

การผลิตไก่พื้นเมืองในระบบเกษตรธรรมชาติเป็นการผลิตภายใต้การจัดการสภาพแวดล้อม ให้มีความเหมาะสมกับพฤติกรรม และการเจริญเติบโตตามธรรมชาติของสัตว์ โดยใช้อาหารที่ผลิตขึ้นเองจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นและมีธาตุอาหารครบบริบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การให้อาหารที่มีวัตถุดิบตามธรรมชาติ ซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ ก็มีผลทำให้ไก่เติบโตได้ช้ากว่าไก่ที่เลี้ยงด้วยอาหารทางการค้าโดยพบว่าไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงด้วยระบบเกษตรธรรมชาติ อัตราการตาย 20 เปอร์เซ็นต์ ใช้เวลา 84 วัน ในการเพิ่มน้ำหนักจาก 211.95 กรัม/ตัว เป็น 1,217.00 กรัม/ตัว มีต้นทุนค่าลูกไก่และค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัม เท่ากับ 81.29 บาท ในขณะที่ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จทางการค้ามีอัตราการตาย 3 เปอร์เซ็นต์ ใช้เวลาเลี้ยง 64 วัน ในการเพิ่มน้ำหนักจาก 226.92 เป็น 1,234.55 กรัม มีต้นทุนค่าลูกไก่และค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนัก 1 กิโลกรัม เท่ากับ 78.57 บาท (ขนิษฐา, 2556) ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองในระบบเกษตรธรรมชาติ คืออัตราการตายของไก่ที่สูง เนื่องจาก เกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบธรรมชาติ และการเลี้ยงแบบหลังบ้านนั้นไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ได้ (อำนาจ และคณะ, 2550) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสู่มาตรฐานฟาร์มเลี้ยงไก่ คืองบประมาณ ทำเลที่ตั้งหรือภูมิประเทศที่เหมาะสม บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีความรู้ความสามารถ องค์ความรู้จากภาคส่วนต่างๆ เป้าหมายและวิธีการจัดการองค์ความรู้ที่มีอยู่ (ศิริพงษ์ และ โสภณ, 2551) ซึ่งการเลี้ยงแบบปล่อยให้เดินหาอาหารกินเองจากธรรมชาติในบริเวณบ้าน ไก่กลับเข้าเล้าหรือโรงเรือนในตอนเย็น และยังมีบางส่วนที่ไม่มีเล้าหรือโรงเรือนจะนอนบนต้นไม้หรือใต้ถุนบ้าน ซึ่งการเลี้ยงในลักษณะนี้ทำให้ได้ผลผลิตต่ำเนื่องจากไก่บางส่วนป่วยตายจากการติดเชื้อ โรคระบาด ดังนั้นกรมปศุสัตว์จึงจัดทำโครงการพัฒนาปรับปรุงแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยการทำเล้าหรือโรงเรือนให้อยู่ห่างจากบ้านพักอาศัยของตนเองและเพื่อนบ้านพอสมควร มีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ปีกเป็นสัดส่วน เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ปีก ทำโรงเรือนแบบง่าย ๆ และค่าใช้จ่ายไม่แพง หลังคาและผนังทำจากวัสดุในท้องถิ่นที่ทนทาน สำหรับกันแดด กันฝน มีมุ้งเชียวกันยุงในตอนกลางคืน รวมทั้งใช้ตาข่ายกันเป็นแนวรั้วรอบพื้นที่เลี้ยงไก่ สำหรับให้ไก่เดินหา กินได้ มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ตรงบริเวณประตูทางเข้า-ออก สำหรับจุ่มเท้า เพื่อฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้าและออกจากพื้นที่เลี้ยงไก่ เมื่อเกษตรกรนำเอาแนวทาง นี้ไปใช้จริง จะทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันโรคมากขึ้น สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังเกษตรกรรายอื่นในชุมชนเดียวกันได้ และที่สำคัญจะสามารถลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไข้หวัดนกรวมทั้งเป็นการลดจำนวนสัตว์ปีกป่วยตายจากวิธีการเลี้ยงแบบเดิมที่ไม่มีระบบการป้องกันโรค ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ปรีชา, มปป.)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษารูปแบบการใช้วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่นในการนำมาเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยใช้ใบพืชตระกูลถั่วชนิดต่าง ๆ หรือใบพืชอื่น ๆ ที่เป็นเศษเหลือทางการเกษตรมาใช้เป็นอาหารเลี้ยงไก่ เนื่องจากใบพืชอาหารสัตว์เหล่านี้มีโปรตีนสูงพอสมควรเฉลี่ยประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งอาหารเสริม โปรตีนทดแทนปลาป่นและกากถั่วเหลืองได้บางส่วน (ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร โปรตีนหลักสำหรับสัตว์ปีกมีราคาสูงขึ้นเกือบเท่าตัว) ที่สำคัญคือเกษตรกรสามารถปลูกไว้ใช้เองหรือเก็บเกี่ยวมาได้ฟรีหรือเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนัก จึงเหมาะที่จะนำไปใช้เลี้ยงไก่เพื่อลดต้นทุนค่าอาหารลง พืชตระกูลถั่วนี้มีอยู่มากมายหลายชนิด ที่นิยมปลูกกันมากและกรมปศุสัตว์ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเพื่อไว้ใช้เป็นอาหารโคได้แก่ กระถิน ถั่วไมยรา ถั่วมะแฮะ ถั่วลิสงนา และถั่วเวอรานา (ฮามาต้าเป็นต้นจำพวกไม้ยืนต้น และพืชตระกูลถั่วที่เหลือจากอาหารคนได้แก่ ทองหลวง แคน มะขาม เป็นต้น) (นพวรรณ, มปป.) ตลอดจนการใช้หญ้าสดหั่นผสมร่วมกับสูตรอาหารในปริมาณ 10 % โดยน้ำหนัก จะทำให้สามารถลดค่าอาหารลงได้ประมาณ 10 % โดยที่ไก่อังคงมีอัตราการเจริญเติบโตเป็นปกติ (กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์, มปป.) ในส่วนของการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์พบว่าพ่อแม่พันธุ์ที่เลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปมีต้นทุนค่าอาหารต่อการผลิตลูกไก่ 1 ตัว มีค่าเท่ากับ 3.15 บาท/ตัว ในขณะที่เมื่อให้เฉพาะปลายข้าวผสมรำมีค่าใช้จ่ายเท่ากับ 1.43 บาท/ตัว (สุชน, 2546)

นอกจากการปรับปรุงเรื่องการให้อาหาร และวัตถุดิบอาหารที่ทำให้เพื่อลดต้นทุนการผลิตแล้ว สิ่งที่เกษตรกรต้องคำนึงถึงคือ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไก่พื้นเมือง เช่นการใช้เทคโนโลยีผู้ฝึกพบว่าการใช้ผู้ฝึกแทนแม่ไก่จะช่วยให้ได้ลูกไก่เพิ่มขึ้น โดยจะผลิตได้เฉลี่ย 94.2 ตัวต่อแม่ต่อปี ซึ่งมากกว่าการให้แม่ฟักไข่เองถึง 49% เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายลูกไก่แรกเกิดต่อการเลี้ยงแม่ไก่ 1 ตัว (กำหนดราคาจำหน่ายลูกไก่ที่ตัวละ 10 บาท) เท่ากับ 632.35 และ 942.20 บาท เมื่อให้แม่ไก่ฟักไข่เองและใช้ผู้ฝึก (สุชน, 2546)

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในเกิดรายได้สม่ำเสมอจนสามารถสร้างอาชีพให้แก่เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่เกษตรกร จะเลี้ยงไว้เสริมกับกิจกรรมการผลิตเกษตรอื่น ทั้งนี้มีที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถนำความรู้ในด้านการจัดการพืชอาหาร การใช้ผลผลิตจากเกษตรอื่นมาเป็นลดต้นทุนการผลิต เสริมด้วยการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ที่มีศักยภาพการผลิตไก่ขุนที่ได้มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งปัจจุบันการผลิตไก่พื้นเมืองมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สามารถทำการผลิตในจำนวนมากหากเกษตรกรมีการวางแผนการผลิต มีการรวมตัวเพื่อบริหารความเสี่ยงและจัดการตลาดการตลาดร่วมกันในชุมชน ปัจจัยเหล่านี้อาจเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรรายย่อยสามารถสร้างรายได้และมีทางเลือกในการสร้างอาชีพเสริมกับกิจกรรมการผลิตเกษตรอื่นๆ โดยไม่เพิ่มภาระ และไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อย แต่สร้างความเข้มแข็งและการพึ่งพาทรัพยากรในพื้นที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

4. ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลา 1 ปี (2557 – 2558)

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะพื้นที่ฟาร์มไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะพื้นที่ฟาร์มไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรที่เป็นสมาชิก จำนวน 10 ราย เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในระบบ All in-All out ในโรงเรือนแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย

4.1 การประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ ปี 2557-2558

การประชุมมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นจำนวน 13 คน เป็นเกษตรกร จำนวน 11 คน และผู้ประสานงานโครงการ จำนวน 2 คน การประชุมในครั้งนี้มีวาระการประชุมดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการดำเนินงาน และปัญหาในปีที่ผ่านมา
2. แผนการผลิตไก่ประดู่หางดำขุนของเกษตรกร ประจำปี 2557-2558
3. แผนการดำเนินงานของโครงการ ประจำปี 2557-2558
4. ข้อเสนอแนะ และแนวคิดในการพัฒนาตลาดไก่ประดู่หางดำ โดยมีรายละเอียดของการประชุมดังต่อไปนี้

4.1.1 สรุปผลการดำเนินงาน และปัญหาในปีที่ผ่านมา ดังรายงานโครงการฉบับสมบูรณ์

2556

- 1) โครงการสามารถสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ แก่เกษตรกร จำนวน 10 ราย
- 2) เกษตรกรสามารถผลิตไก่ขุนเฉลี่ย 2 รุ่น/ราย/ปี รุ่นละ 300-500 ตัวจำนวนรวมทั้งสิ้น 7,800 ตัว/รุ่น
- 3) กลุ่มเกษตรกรได้รับองค์ความรู้ ในการใช้พืชอาหาร/ทรัพยากรในพื้นที่ในการลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูป สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ร้อยละ 25.58 เมื่อเทียบกับการเลี้ยงที่ใช้อาหารสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว ใช้เวลาในการขุนเฉลี่ย 80.5 วันได้ น้ำหนักเฉลี่ย 1.18 กก.
- 4) โครงการได้พัฒนารูปแบบ (model) การสร้างอาชีพจากการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ อันมีองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย
 - 4.1 รูปแบบการเลี้ยงไก่ขุน เพื่อเป็นอาชีพหลัก และอาชีพเสริม จากรายได้สุทธิ 23.65 บาท/ตัว

4.2 รูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการบูรณาการองค์ความรู้จากการผลิตไก่ขุนคุณภาพสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์ไก่เมืองด้วยผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านเพื่อการตลาดในระดับชุมชน

ภาพที่ 1 การประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการ ปี 2557-2558

4.1.2 แผนการผลิตไก่ประดู่หางดำขุนของเกษตรกร ประจำปี 2557-2558

เกษตรกรที่เป็นสมาชิก จำนวน 10 ราย เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในระบบ All in - All out ในโรงเรือนแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยซื้อลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ จากฟาร์มเครือข่ายมาทำการขุนจำหน่าย ซึ่งในการจัดการฟาร์ม เกษตรกรจะเป็นผู้ลงทุนในโรงเรือน และ

อุปกรณ์การเลี้ยงเอง โดยทางโครงการกำหนดให้เกษตรกรสร้าง หรือปรับปรุงโรงเรือนให้มีมาตรฐาน และขนาดในการรับรองการผลิต ประมาณ 500 ตัว/รุ่น หรือมีพื้นที่โรงเรือนประมาณ 100 ตารางเมตร (5 ตัว ต่อตารางเมตร) เกษตรกรสามารถผลิตได้ 4 รุ่น/ปี ประมาณการผลิต โครงการ จะมีผลผลิตไก่ขุนทั้งหมด 20,000 ตัว/ปี (2,000 ตัว/ราย/ปี) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แผนการผลิตไก่ประดู่หางดำขุน

รายชื่อเกษตรกร	รอบการผลิต					อัตรา การตาย 3%	คงเหลือ ไก่ขุน (ตัว)
	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4	รวม		
	จำนวนไก่ขุน (ตัว)	จำนวนไก่ขุน (ตัว)	จำนวนลูกไก่ (ตัว)	จำนวน ลูกไก่ (ตัว)	จำนวนไก่ ขุน (ตัว)		
1. นายวีรพงษ์	500	500	500	500	2,000	60	1,940
2. นางศิริขวัญ	500	500	500	500	2,000	60	1,940
3. นายประพันธ์	500	500	500	500	2,000	60	1,940
4. นายบุญชู	500	500	500	500	2,000	60	1,940
5. นายชากริต	500	500	500	500	2,000	60	1,940
6. นายอาทิตย์	500	500	500	500	2,000	60	1,940
7. นายอนก	500	500	500	500	2,000	60	1,940
8. นายพวงศิริ	500	500	500	500	2,000	60	1,940
9. นายสุเทพ	500	500	500	500	2,000	60	1,940
10. นายพิทักษ์	500	500	500	500	2,000	60	1,940
รวม/เฉลี่ย	5,000	5,000	5,000	5,000	20,000	600	19,400

หมายเหตุ เกษตรกรแต่ละรายจะนำไก่เข้าเลี้ยงห่างกัน 1 สัปดาห์

4.1.3 แผนการดำเนินงานของโครงการ ประจำปี 2557-2558

- 1) การฝึกอบรมข้อกำหนดของการจัดการระบบมาตรฐานฟาร์ม ไก่พื้นเมืองเบื้องต้น
- 2) การวางแผนการจัดระบบฟาร์มเพื่อเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์ม
- 3) การพัฒนาโรงเรือนให้ได้มาตรฐานให้ได้ตามข้อกำหนดหลักของกรมปศุสัตว์
 - ฟาร์ม จะประยุกต์ใช้ข้อกำหนด และแนวทางของการเลี้ยงไก่ขุนของกรมปศุสัตว์ และร่างมาตรฐานการเลี้ยงไก่เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและการผลิตเนื้อไก่ที่ปลอดภัยสู่ผู้บริโภคโดย
 - การฝึกอบรมข้อกำหนดของการจัดการระบบมาตรฐานฟาร์ม ไก่พื้นเมืองเบื้องต้น
 - การวางแผนการจัดระบบฟาร์มเพื่อเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์ม

- พัฒนาโรงเรือนให้ได้มาตรฐานให้ได้ตามข้อกำหนด
- วางแผนการผลิตของเกษตรกร และ โครงการร่วมกัน
- ส่งมอบลูกไก่ตามแผนการผลิตที่วางไว้
- วางระบบการบันทึก ปริมาณการผลิต อัตราการรอด อัตราการเจริญเติบโต

การทำบัญชีฟาร์ม

4) การวางแผนระบบการผลิต ให้สอดคล้องกับแผนการตลาด เพื่อสามารถจัดหาลูกไก่ประคูลูกค้าพันธุ์แท้ อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การวางระบบการบันทึกตัวเลข ปริมาณการผลิต อัตราการรอด อัตราการเจริญเติบโต การทำบัญชีฟาร์ม (ต้นทุนการผลิต)

6) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการใช้พืชอาหารหยาบในท้องถิ่น ร่วมกับอาหารสำเร็จรูปการพัฒนาโรงเรือนให้ได้มาตรฐานให้ได้ตามข้อกำหนด โดยมีการวางระบบการปลูกพืชตระกูลถั่วในแปลงปลูกด้านข้างของโรงเรือน (กิ่งขังกิ่งปล่อย) พื้นที่โรงเรือน 100 ตารางเมตรรองรับการผลิตไก่ขุน 500 ตัว พื้นที่ปลูกถั่วและหญ้า 100 ตารางเมตร

7) การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน รอบ 6 เดือนแรก

8) การเก็บข้อมูล ด้านการจัดการฟาร์ม ตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง/ข้อมูลผลผลิต และผลตอบแทน

9) เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ปัจจัย และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการขยายจำนวนเกษตรกร และการขยายกำลังการผลิตของเกษตรกร

10) การประเมิน/วิเคราะห์ ความสามารถการจัดการฟาร์มตามมาตรฐาน และข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์

11) การพัฒนาผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มศักยภาพทางการตลาด

12) การเก็บข้อมูล/วิเคราะห์ผลการผลิต ต้นทุน-ผลตอบแทน จากการสร้างอาชีพของเกษตรกร

13) การใช้พืชอาหารในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับระบบการผลิต All in - All out โดยเกษตรกร จะต้องมีแปลงปลูกหญ้าเนเปียร์ปากช่องและพืชตระกูลถั่ว 2 แปลงหมุนเวียนการเลี้ยง เพื่อใช้เสริมอาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยงไก่ และเกษตรกรจะได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการใช้พืชอาหารหยาบในท้องถิ่น ร่วมกับอาหารสำเร็จรูป (เช่น ใบถั่ว รำหยาบ)

4.1.4 แผนการตลาดรองรับ

โครงการ ได้วางแผนการตลาดในระยะเริ่มแรก โดยจำหน่ายไก่ขุนประคูลูกค้าในรูปแบบของไก่มีชีวิต ให้แก่ผู้ประกอบการในชุมชน รวมทั้งตลาดสดในอำเภอสันทราย

จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง (ตลาดสันทราย ป่าเหมือด แม่ใจ สามแยกสันทราย หนองไคร้ เจริญแม่ครัว และตลาดแม่มาลัย) มีจำนวนผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายไก่พื้นเมือง จำนวน 17 ราย ประมาณการรับซื้อไก่พื้นเมือง 9,750 ตัว/เดือน (ข้อมูลจากการสำรวจ)

ดังนั้น ในระยะ 1 ปีการผลิตของโครงการ เกษตรกรจะมีแผนการตลาดโดยใช้แผนการผลิตเป็นเป้าหมาย สร้างแผนการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มจำหน่ายผลผลิตไก่ขุน ในตลาดชุมชน และบางส่วนจะทำการแปรรูปโดยกลุ่มแม่บ้าน เพื่อสร้างความรู้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่แม่บ้านที่สนใจในการแปรรูปผลิตภัณฑ์แล้วจัดจำหน่ายในชุมชน และสหกรณ์เครดิตยูเนียนบ้านศรีงามพัฒนา จำกัด

ส่วนที่ 2 รายงานเนื้อหา

การดำเนินงาน ตามแผนการดำเนินงาน และผลที่คาดว่าจะได้รับ ตามกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ

(1) กิจกรรมที่ 1 ให้ความรู้ข้อกำหนดของมาตรฐานฟาร์ม ในการจัดการระบบมาตรฐานฟาร์ม และจัดหาลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ให้เกษตรกร และสอนการอบรมการบันทึกข้อมูลการทำบัญชีฟาร์ม

(2) กิจกรรมที่ 2 ให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น และ

(3) กิจกรรมที่ 3 การให้ความรู้การบันทึกการใช้วัตถุดิบเพื่อลดต้นทุนการผลิตผลการดำเนินงานในรอบ 6 เดือนแรก แบ่งเป็นกิจกรรมย่อย 6 กิจกรรม ได้แก่

1. การฝึกอบรมข้อกำหนดของการจัดการระบบมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองเบื้องต้น
2. การพัฒนาโรงเรือนให้ได้มาตรฐานให้ได้ตามข้อกำหนด
3. การวางแผนระบบการผลิต ให้สอดคล้องกับแผนการตลาด เพื่อสามารถจัดหาลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การวางแผนระบบการบันทึกตัวเลข ปริมาณการผลิต อัตราการรอด อัตราการเจริญเติบโต การทำบัญชีฟาร์ม (ต้นทุนการผลิต)

5. การวางแผนระบบโรงเรือนและพืชอาหารหยาบ เพื่อใช้พืชอาหารหยาบในท้องถิ่นร่วมกับอาหารสำเร็จรูป

6. การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน รอบ 6 เดือนแรก

7. มีรายละเอียดของกิจกรรมดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การฝึกอบรมข้อกำหนดของการจัดการระบบมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองเบื้องต้น

โครงการได้นำเกษตรกรเข้าร่วมการฝึกอบรม เรื่อง การประชุมเชิงปฏิบัติการปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์ม ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2557 ห้อง 304 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อให้เกษตรกรมีทักษะองค์ความรู้ในการจัดการด้านการผลิตอย่างเป็นระบบได้มาตรฐาน โดยมีรายละเอียดการฝึกอบรมที่สำคัญได้แก่

- 1) แนวทางการจัดการฟาร์ม เพื่อก้าวสู่มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง
- 2) การจัดการไก่พ่อแม่พันธุ์ เพื่อการใช้ประโยชน์ และพึ่งพาตนเอง
- 3) การวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) อาหาร และการคำนวณสูตรอาหารไก่พื้นเมืองจากวัตถุดิบอาหารในพื้นที่การจัดการด้านอาหารที่เหมาะสม/เพียงพอในการเติบโตระยะต่างๆ โดยการนำพืชวัตถุดิบอาหารในพื้นที่มาช่วยลดการใช้อาหารสำเร็จรูปที่ราคามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยการใช้อาหารในพื้นที่ลดต้นทุนในการผลิต เช่น มันสำปะหลังตากแห้ง รำ ข้าวโพด ใบปอสา ใบกระถิน เป็นต้น นำมาหมักเพื่อเพิ่มคุณค่าทางอาหาร หรือเพื่อลดสารบางชนิดที่เป็นอันตรายต่อไก่ที่เลี้ยง

องค์ความรู้เหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ มีการจัดการฟาร์มอย่างเป็นระบบ ลดความเสี่ยงจากการระบาดของโรค นำไปสู่การผลิตที่สม่ำเสมอ มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า และยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ

กิจกรรมที่ 2 การพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานให้ได้ตามข้อกำหนด

ในการพัฒนาโรงเรียนให้ได้ตามมาตรฐานให้ได้ตามข้อกำหนดนั้น เกษตรกรได้ใช้เงินลงทุนในการก่อสร้างโรงเรียน และปัจจัยอื่นๆที่เป็นองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณูปโภค แรงงาน อุปกรณ์ต่างๆในการสร้างโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบในการสร้างโรงเรียน เกษตรกรแต่ละรายมีการจัดการโรงเรียน และพื้นที่เพื่อการผลิตไก่ขุน โดยข้อมูลของเกษตรกรมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ 10 ราย อายุเฉลี่ย 48 ปีขึ้นไปเป็นส่วนมาก ประสบการณ์สะสม 1-3 ปี อาชีพหลักที่เกษตรกรทำได้แก่ ทำสวน ค้าขาย และรับจ้าง รายได้ต่อปี 70,000 – 105,000 บาท/ปี (เฉลี่ยรายละ 81,900 บาท/ปี) อาชีพเสริมโดยส่วนมากเกษตรกรจะเลี้ยงไก่ และค้าขาย รายได้เสริม 6,000 – 9,000 บาท/เดือน (เฉลี่ยรายละ 6,491.7 บาท/เดือน/ราย) ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ของเกษตรกร 1-3 ชั่วโมง/วัน (เฉลี่ยรายละ 1.30 ชั่วโมง/วัน) แรงงานครัวเรือนในการเลี้ยงไก่ 1-3 คน/ครัวเรือน (เฉลี่ยรายละ 2 คน/ครัวเรือน) หนี้สินของครัวเรือน 40,000 – 100,00

บาท/ครัวเรือน (เฉลี่ยรายละ 59,500 บาท/ครัวเรือน) ขนาดพื้นที่ฟาร์ม 100 – 400 ตารางวา/ราย (เฉลี่ยรายละ 200 ตารางวา/ราย) อัตราค่าเช่าที่ดิน 2,365 บาท/ราย

ประเภทของอาหารหยาบที่ใช้เกษตรกรจะใช้หญ้าเนเปียร์ และพืชตระกูลถั่วเป็นตัวเสริม จำนวนโรงเรือนของเกษตรกร 1 – 2 โรงเรือน/ราย (โครงสร้างโดยส่วนใหญ่จะเป็นปูน และไม้ หลังคาที่ใช้จะปูด้วยกระเบื้องเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนพื้นของโรงเรือนจะใช้เกลบรอง) ค่าใช้จ่ายอยู่ที่ ประมาณ 5,000 – 10,000 บาท /ราย (เฉลี่ยรายละ 9,125บาท / ราย) อายุการใช้งานของโรงเรือน 5 – 10 ปี

อุปกรณ์ภายในโรงเรือนประกอบด้วย จำนวนที่ให้หน้า 5 – 10 ชั้น/โรงเรือน ราคา 60 – 75 บาท อายุการใช้งาน 3 ปี โดยประมาณถังหมักอาหาร 3 – 5 ถัง/ราย ราคาถังหมัก 85 บาท/ถัง อายุการใช้งาน 3 ปี เครื่องสับหญ้า หยวก เกษตรกรจะใช้ร่วมกัน ราคา 3,000 บาท อายุการใช้งาน 10 ปี (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปการเตรียมโรงเรือน และพื้นที่เพื่อการผลิตของเกษตรกรในโครงการ

รายการ	นายวีรพงษ์	นางศิริขวัญ	พิทักษ์	นายประพันธ์	นายบุญชู	นายอาทิตย์	นายอนเนก	นายพวงศิริ	นายสุเทพ	นายชาคริต
1. อายุ(ปี)	32	51	51	42	65	62	49	50	40	43
2. ประสบการณ์ (ปี)	1	2	3	3	1	1	1	2	1	1
3. อาชีพหลัก	สวน หอม	ค้าขาย	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	รับจ้าง	รับจ้าง	รับจ้าง	ทำสวน รับจ้าง	รับจ้าง	รับจ้าง
รายได้ (บาท/ปี)	80,000	79,000	105,000	70,000	96,000-	80,000	80,000	85,000	72,000	72,000
4. อาชีพเสริม	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	ปลูกผัก	เกษตร	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่
				ผสมผสาน						
รายได้ (บาท/เดือน)	6,667	3,250	8,750	5,833	8,000	6,667	6,667	7,083	6,000	6,000
5.ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ (ชม./วัน)	1.5	2	2	3	2	2	1	1.5	1	2
6.แรงงาน ครัวเรือนที่ใช้ (คน)	2	2	3	3	2	2	3	3	2	2
7.หนี้สินของ ครัวเรือน (บาท)	40,000	-	50,000	65,000	100,000	100,000	80,000	100,000	60,000	-
8. พื้นที่ฟาร์ม (ตารางวา)	400	200	200	400	150	150	150	100	150	100

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รายการ	นายวีรพงษ์	นางศิริขวัญ	พิทักษ์	นายประพันธ์	นายบุญชู	นายอาทิตย์	นายอเนก	นายพวงศิริ	นายสุเทพ	นายชาคริต
ราคา (บาท/หน่วย)	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85
อายุใช้งาน (ปี)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
12.5 อื่นๆ	เครื่องสับหญ้า หยก (ใช้ร่วมกัน)									
ราคา (บาท/หน่วย)	3,000									
อายุใช้งาน (ปี)	10									

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีการเตรียมความพร้อมก่อนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยมีการปรับปรุงโรงเรือน เพื่อการจัดการมาตรฐานฟาร์ม รวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์การเลี้ยงให้เพียงพอกับขนาดการผลิต และสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตของโครงการ เกษตรกรได้รับความรู้ และคำแนะนำ ที่ได้จากการฝึกอบรม มาทำการปรับปรุงฟาร์มของตนเองให้ได้ตามมาตรฐานตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์ทั้ง 6 ด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่การเลี้ยงสัตว์ มีข้อกำหนด 5 ข้อ (ตารางที่ 3) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 พื้นที่ เป็นที่โล่ง อากาศถ่ายเทดี มีเกษตรกร 10 ราย ที่สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 100

1.2 ขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อยด้วย) มีเกษตรกร 5 รายที่สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 50

1.3 สามารถคุมการระบาดของโรคได้ (มีรั้วรอบ มีโรงเรือนที่ปิดมิดชิดได้) เกษตรกรทั้ง 10 ราย สามารถปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 100

1.4 การมีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัยทั้งหมด เกษตรกรทั้ง 10 รายไม่สามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็น ร้อยละ 0

1.5 การมีพื้นที่ห่างจากแหล่งรวมสัตว์ปีก โรงฆ่าสัตว์ปีก เกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

2. โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย

กรมปศุสัตว์มีข้อกำหนด 9 ข้อที่เป็นข้อควรปฏิบัติในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร รายย่อย เพื่อการจัดการที่ดี ควบคุมโรค และความปลอดภัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การมีทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียว มีเกษตรกร 4 ราย สามารถปฏิบัติทำ
ได้คิดเป็นร้อยละ 40

2.2 โรงเรือนปิดมิดชิด สร้างด้วยวัสดุที่คงทนพอสมควร ทำความสะอาดได้ง่าย ภายใน
โรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่ เกษตรกรทั้ง 10 รายสามารถปฏิบัติทำ
ได้ คิดเป็นร้อยละ 100

2.3 ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่ มีเกษตรกร 5 รายสามารถ
ปฏิบัติทำได้ คิดเป็น ร้อยละ 50

2.4 มีพื้นที่รอบๆ โรงเรือน พื้นที่โล่งเตียน สะอาด และมีเกษตรกร 10 ราย สามารถ
ปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

2.5 มีการเลี้ยงปล่อยของไก่พันธุ์ และไก่ไข่ ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อยมากกว่า 4
ตารางเมตร เกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

2.6 การเลี้ยงปล่อยของไก่ขุน ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อย 1 ตารางเมตร มีเกษตรกร
10 ราย สามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

2.7 ไม่มีพื้นที่แปลงหญ้าให้ไก่ออกหากิน (เกษตรกร 10 ราย ทั้งหมดมีแปลงหญ้าสำหรับ
ให้ไก่ออกหากิน) คิดเป็น ร้อยละ 0

2.8 มีช่วงเวลาให้ไก่ออกมาอยู่พื้นที่การเลี้ยงปล่อย ไม่น้อยกว่า ½ ของช่วงชีวิตของไก่มี
เกษตรกร 10 รายสามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

2.9 ไม่มีการเลี้ยงสัตว์ปีกชนิดอื่นๆ เกษตรกร 10 รายสามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ
100

3. การให้อาหาร มีข้อกำหนด 5 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ถังอาหาร ที่ให้อาหารต้องอยู่ในโรงเรือนไก่ เพื่อป้องกันนกมาจิกกิน เกษตรกร
10 ราย สามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 อาหารหยาบที่ให้กิน ต้องมีสัดส่วนไม่น้อยกว่า 40% ของอาหารที่ให้กินทั้งหมด
เกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้
เกษตรกร 4 รายสามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 40

3.4 ในอาหารต้องไม่มียาต้านจุลชีพ หรือยาต้านปรสิตในอาหาร เกษตรกร 10 ราย
สามารถปฏิบัติทำได้ คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 ต้องเก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี เกษตรกร 2 รายสามารถปฏิบัติทำ
ได้ คิดเป็นร้อยละ 20

4. การป้องกันโรค มีข้อกำหนด 7 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

- 4.1 มีคอกแยกไก่อายุเกษตรกร 2 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 20
- 4.2 มีอ่างน้ำยาจุ่มเท้าก่อนเข้าเขตการเลี้ยง เกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 100
- 4.3 มีป้ายไม่มีป้ายห้ามเข้าก่อนได้รับอนุญาตเกษตรกร 2 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 20
- 4.4 ให้วัคซีนโรคสำคัญดังนี้ โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ โรคอหิวาห์ สัตว์ปีก โรคฝีดาษ และโรคกัมโบโร เกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 100
- 4.5 มีการจัดการไก่อายุ ให้ฝังหรือเผา โดยมีพื้นที่ฝังหรือเผาฝังซาก หรือเผาเผาซากของ ฟาร์ม เกษตรกร 5 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 50
- 4.6 ไม่ใช้ยาปฏิชีวนะ และฮอร์โมนในการกระตุ้นการเจริญเติบโต เกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 100
- 4.7 ปฏิบัติตามการให้ยาในการรักษา ต้องมีระยะหยุดยาตามกำหนดเกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 100

5. สิ่งแวดล้อม มีข้อกำหนด 2 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

- 5.1 มีเตาหรือถังขยะในการเก็บขยะ เกษตรกร 3 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 30
- 5.2 ไม่นำสิ่งปรองพื้นมาใช้ซ้ำอีก ในกรณีที่ใช้วัสดุปรองพื้นเกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็นร้อยละ 100

6. ระยะเวลาการเลี้ยง มีข้อกำหนด 1 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

- 6.1 มีการเลี้ยงไก่อายุ ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 56 วันเกษตรกร 10 ราย สามารถปฏิบัติได้ คิดเป็น ร้อยละ 100

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกรแต่ละราย พบว่า

นางศิริขวัญ สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 96.55 ส่วนร้อยละ 14.45 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัยเนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ

นายวิรพงษ์ สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 79.31 ส่วนร้อยละ 21.69 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย 2) ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่ 3) มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์

เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้ 4) เก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี 5) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย 6) มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะ เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ และยังขาดความรู้ในการจัดการตามมาตรฐานฟาร์ม

นายพิทักษ์สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 89.65 ส่วนร้อยละ 11.35 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้ 2) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย 3) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัยเนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ

นายประพันธ์สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 79.31 ส่วนร้อยละ 21.69 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อยด้วย) 2) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย 3) เก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี 4) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย 5) การจัดการไก่ตาย ให้ฝัง หรือเผาโดยมีพื้นที่ฝัง หรือเตาฝังซาก หรือเตาเผาซากของฟาร์ม 6) มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะเนื่องจากขาดงบประมาณ

นายบุญชูสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 75.86 ส่วนร้อยละ 25.14 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อยด้วย) 2) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย 3) การจัดการไก่ตาย ให้ฝัง หรือเผา โดยมีพื้นที่ฝังหรือเตาฝังซาก หรือเตาเผาซากของฟาร์ม 4) ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่ 5) มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้ 6) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย 7) ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียวเนื่องจากยังขาดงบประมาณ และขาดความรู้บางส่วนในการจัดการมาตรฐานฟาร์ม

นายอาทิตย์สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 72.41 ส่วนร้อยละ 28.59 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อยด้วย) 2) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย 3) ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียว 4) มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้ 5) เก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี 6) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย 7) การจัดการไก่ตาย ให้ฝังหรือเผา โดยมีพื้นที่ฝังหรือเตาฝังซาก หรือเตาเผาซากของฟาร์ม 8) มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะเนื่องจากขาดงบประมาณ และขาดการจัดการความรู้บางส่วนในการบริหารจัดการฟาร์ม

นายอเนกสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 79.31 ส่วนร้อยละ 21.69 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) สามารถคุมการระบาดของโรคได้ (มีรั้วรอบ มีโรงเรือนที่ปิดมิดชิดได้) 2) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย 3) ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียว 4) ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่ 5) เก็บอาหาร

ไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี 6) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วยเนื่องจากขาดงบประมาณ และขาดการจัดการ ความรู้บางส่วนในการบริหารจัดการฟาร์ม

นายพวงศิริสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 82.75 ส่วน ร้อยละ 18.25 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีรั้วแยกจาก พื้นที่อยู่อาศัย 2) มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้ 3) เก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี 4) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย 5) การจัดการไก่ตาย ให้ฝังหรือเผา โดยมีพื้นที่ฝังหรือเผาฝังซาก หรือเผาเผาซากของฟาร์มเนื่องจากขาดงบประมาณ และขาดการ จัดการความรู้บางส่วนในการบริหารจัดการฟาร์ม

นายสุเทพสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 79.31 ส่วน ร้อยละ 21.69 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อยด้วย) 2) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย 3) ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยง สัตว์มีทางเดียว 4) ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่ 5) เก็บอาหารไว้ให้ตรวจ อย่างน้อย 1 ปี 6) มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะเนื่องจากขาดงบประมาณ และขาดการจัดการ ความรู้บางส่วนในการบริหารจัดการฟาร์ม

นายสุเทพ สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มได้ คิดเป็นร้อยละ 75.86 ส่วน ร้อยละ 25.14 ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ได้แก่ ข้อปฏิบัติมาตรฐานฟาร์มเรื่อง 1) มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อยด้วย) 2) สามารถคุมการระบาดของโรคได้ (มีรั้วรอบ มีโรงเรือนที่ ปิดมิดชิดได้) 3) มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย 4) มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้ 5) เก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี 6) มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย 7) มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะเนื่องจากขาดงบประมาณ และขาดการจัดการความรู้ บางส่วนในการบริหารจัดการฟาร์ม

เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ 10 ราย สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานได้เกินกว่า ร้อยละ 50 ซึ่งถือว่าอยู่ระดับที่ดี ส่วนข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มที่เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เนื่องจากขาดงบประมาณ และขาดความรู้บางส่วนในการบริหารจัดการฟาร์ม ซึ่ง โครงการฯ จะดำเนินการให้ความรู้ต่อไป

ตารางที่ 3 แสดงข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติ

รายการ แสดงข้อกำหนดมาตรฐานของการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ให้ เกษตรกรนำไปปฏิบัติ	รายชื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ									
	นาย วีร พงษ์	นาง สิริ ขวัญ	นาย พิทักษ์	นาย ประ พันธ์	นาย บุญชู	นาย อาทิตย์	นาย อนก	นาย พวงสิ ริ	นายสุ เทพ	นาย ชาคริ ต
1. พื้นที่การเลี้ยงสัตว์										
1.1 เป็นที่โล่ง อากาศถ่ายเทดี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.2 มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อยด้วย)	✓	✓	✓				✓	✓		
1.3 สามารถคุมการระบาดของโรคได้ (มีรั้วรอบ มีโรงเรือนที่ปิดมิดชิดได้)	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
1.4 มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย										
1.5 ห่างจากแหล่งรวมสัตว์ปีก โรงฆ่าสัตว์ปีก	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย										
2.1 ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียว	✓		✓					✓		✓
2.2 โรงเรือนปิดมิดชิด สร้างด้วยวัสดุที่ทนพอสมควร ทำความสะอาดได้ง่าย เช่นหลังคาสังกะสี หรือกระเบื้องเป็นต้น ขนาดพื้นที่ 8-10 ตัว/ตรม.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.3 ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่	✓		✓			✓		✓		✓
2.4 พื้นที่รอบๆ โรงเรือน เป็นพื้นที่โล่งเตียน สะอาด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.5 การเลี้ยงปล่อยของไก่พันธุ์และไก่ไข่ ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อยมากกว่า 4 ตารางเมตรต่อตัว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.6 การเลี้ยงปล่อยของไก่ขุน ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อย 1 ตารางเมตรต่อตัว โดยเป็นพื้นที่แปลงหญ้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.7 หากมีพื้นที่จำกัด ไม่มีแปลงหญ้าภายในพื้นที่ปล่อย ให้มีการเสริมด้วยพืชอาหารสัตว์ ทั้งชนิดสดและการหมัก และ probiotic										
2.8 มีช่วงเวลาให้ไก่ออกมาอยู่พื้นที่การเลี้ยงปล่อย ไม่น้อยกว่า ½ ของช่วงชีวิตของไก่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.9 ไม่มีการเลี้ยงสัตว์ปีกชนิดอื่นๆ ในพื้นที่การเลี้ยงปล่อย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. การให้อาหาร										
3.1 สิ่งอาหาร ที่ให้อาหาร ต้องอยู่ในโรงเรือนไก่ เพื่อป้องกันนกมาจิกกิน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.2 อาหารหยวนที่ให้กิน ต้องมีส่วนไม่น้อยกว่า 40% ของอาหารที่ให้กินทั้งหมด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.3 มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิด ป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้	✓			✓				✓	✓	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ แสดงข้อกำหนดมาตรฐานของการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ที่ให้ เกษตรกรนำไปปฏิบัติ	รายชื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ									
	นาย วีร พงษ์	นาง ศิริ ขวัญ	นาย พิทักษ์	นาย ประ พันธ์	นาย บุญชู	นาย อาทิตย์	นาย อเนก	นาย พวงสิ ริ	นายสุ เทพ	นาย ชาคริ ต
3.4 ในอาหารต้องไม่มียาต้านจุลชีพหรือยาต้านปรสิตในอาหาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.5 เก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี	✓				✓					
4. การป้องกันโรค										
4.1 มีคอกแยกไก่ป่วยด้วย	✓								✓	
4.2 มีอ่างน้ำจุ่มเท้าก่อนเข้าเขตการเลี้ยง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4.3 การจัดการไก่ตาย ให้ฝังหรือเผา โดยมีพื้นที่ฝังหรือเผาฝังซาก หรือเผาเผาซากของฟาร์ม	✓	✓	✓						✓	✓
4.4 ไม่ใช้ยาปฏิชีวนะ และฮอร์โมนในการกระตุ้นการ เจริญเติบโต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4.5 หากมีการให้ยาในการรักษา ต้องมีระยะหยุดยาตามกำหนด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. สิ่งแวดล้อม										
5.1 มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะ	✓				✓			✓		
5.2 ห้ามนำสิ่งปฏุงพื้นมาใช้ซ้ำอีก ในกรณีที่ใช้วัสดุปฏุงพื้น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. ระยะเวลาการเลี้ยง										
6.1 ไก่ขุน ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 56 วันหรือมากกว่า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

การดำเนินการปรับปรุงด้านอื่นๆ ของเกษตรกร

เกษตรกร มีการเตรียมความพร้อมก่อนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยมีการปรับปรุงโรงเรือน เพื่อการจัดการมาตรฐาน และลดความเสี่ยง (การตายของไก่) ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้ว โรงเรือนเลี้ยงไก่มักจะสกปรกบ่อยมาก เกษตรผู้เลี้ยงไก่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องความสะอาดของโรงเรือนเลี้ยงไก่ เพื่อเป็นการลดอัตราการตายของไก่ในโรงเรือน ซึ่งสาเหตุมาจากความไม่สะอาดของโรงเรือนในการเลี้ยงไก่ ไม่ว่าจะเป็นอุจจาระ ความชื้น และกลิ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของไก่ โรงเรือนเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค ส่งผลให้ไก่ป่วย หรือตายได้

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เกษตรกรได้ทำความสะอาดโรงเรือนอยู่เสมอ มีโปรแกรมการทำความสะอาดโรงเรือนประจำสัปดาห์ และควรมีการพักเล้า 15 วัน เมื่อจำหน่ายไก่หมดรุ่นจะหยุดวงจรของโรคในโรงเรือน การทำความสะอาดโรงเรือนเกษตรกรใช้น้ำหมักชีวภาพพ่นในโรงเรือน และบริเวณโดยรอบเพื่อเป็นการฆ่าเชื้อโรค และลดกลิ่นเหม็นในโรงเรือน น้ำหมักชีวภาพที่เกษตรกรใช้นั้น มีสูตรดังนี้

มะกรูด ผ่าครึ่ง	10 กิโลกรัม
น้ำเปล่า	10 ลิตร
น้ำตาลทรายแดง	2 กิโลกรัม

นำส่วนผสมทั้งหมดมาหมักรวมกันประมาณ 1 อาทิตย์ แล้วนำมากรอง นำน้ำที่กรองได้ไปฉีดพ่นในโรงเรือน เพื่อเป็นการรักษาความสะอาดภายในโรงเรือนและฆ่าเชื้อโรคภายในโรงเรือน

นอกจากนี้เกษตรกรมีการกลับแกลบเป็นประจำเพื่อไม่ให้เกิดความชื้นสะสมบนพื้นโรงเรือน ซึ่งสาเหตุการตายที่สำคัญของไก่ เนื่องจากกลิ่นมูลไก่ภายในโรงเรือนบวกกับความชื้นทำให้ไก่เป็นหวัด ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตลดลง และอัตราการตายเพิ่มขึ้น ดังนั้นไก่จะตายมากหรือน้อยจะขึ้นอยู่กับว่าเกษตรกรเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับการทำความสะอาดภายในโรงเรือนน้อยเพียงใด

ภาพที่ 1 โรงเรือนที่ได้รับการปรับปรุงของสมาชิกให้ได้มาตรฐาน

ภาพที่ 2 การจัดการโรงเรือน เพื่อทำการผลิตไก่ขุน แบบ All in – all out

กิจกรรมที่ 3 การวางแผนระบบการผลิต ให้สอดคล้องกับแผนการตลาด เพื่อสามารถจัดหาลูกไก่
ประคู๋หางดำพันธุ์แท้ อย่างมีประสิทธิภาพ

1) การวางแผนการผลิต

เกษตรกร เลี้ยงไก่ประคู๋หางดำในระบบ All in - All out ในโรงเรือนแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยซื้อลูกไก่ประคู๋หางดำพันธุ์แท้ จากฟาร์มเครือข่ายมาทำการขุนจำหน่าย ซึ่งในการจัดการฟาร์ม เกษตรกรจะเป็นผู้ลงทุนในโรงเรือน และอุปกรณ์การเลี้ยงเอง โครงการได้วางแผนร่วมกับเกษตรกร ในการปรับปรุงโรงเรือนให้มีมาตรฐาน และสามารถรองรับการผลิตไก่ขุน จำนวน 500 ตัว/รุ่น โดยโรงเรือนมีพื้นที่ประมาณ 50 ตารางเมตร (10 ตัว ต่อตารางเมตร) และแปลงหญ้า ขนาด 20 ตารางเมตร โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณอาหารตามธรรมชาติให้ไก่ และเพื่อลดต้นทุนค่าอาหารในการผลิต

เกษตรกรจำหน่ายไก่ขุนเมื่อไก่อมีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 1.0-1.2 กิโลกรัม/ตัว ซึ่งจะใช้เวลาการเลี้ยงประมาณ 70-75 วัน และมีการพักโรงเรือน/เล้า ประมาณ 15 วัน จึงจะนำไก่อุ่นใหม่เข้าเลี้ยง ดังนั้นเกษตรกรสามารถผลิตไก่ขุนได้ 3-4 รุ่น/ปี ดังนั้นผลผลิตของเกษตรกรในโครงการจะมีจำนวนทั้งสิ้น 17,500 ตัว/ปี (เป้าหมายการผลิต 19,500 ตัว/ปี) คิดเป็นร้อยละ 89.74 ของเป้าหมายการผลิต สาเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้ตามเป้าหมายการผลิตนั้นเนื่องจาก ลูกไก่ขาดแคลน ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถนำลูกไก่เข้าเลี้ยงได้ตามกำหนด และมีอัตราการตายของไก่ขุนเฉลี่ย ร้อยละ 2.62 (ตามเป้าหมาย ร้อยละ 3) อัตราการเฉลี่ยต่ำกว่าเป้าหมายแสดงว่าเกษตรกรมีการจัดการฟาร์ม และมีมาตรการป้องกัน โรคที่ดีจึงส่งผลให้อัตราการตายของไก่ลดลง (ตารางที่ 4)

เพื่อเป็นการป้องกันผลผลิตต้นตลาด เกษตรกรจึงมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการตลาดซึ่งยึดถือความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ มีการวางแผนการผลิตโดยเกษตรกรแต่ละรายจะนำไก่เข้าเลี้ยงแต่ละรุ่นห่างกัน 1 สัปดาห์ เพื่อป้องกันผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีการทำผลิตภัณฑ์ไก่ชำแหละแยกชิ้นส่วนเพื่อจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าที่อป ชูปเปอร์มาเก็ต ซึ่งนอกจากช่วยระบายผลผลิตแล้วยังเป็นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตอีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 4 ขนาดการผลิตไก่ประคู๋หางดำขุนของเกษตรกร

รายชื่อ	จำนวนไก่ (ตัว)				รวม	อัตราการตายของไก่	
	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4		จำนวน	ร้อยละ
1.นายวีรพงศ์	500	500	500	500	2,000	33	1.65
2.นางศิริขวัญ	500	500	500	-	1,500	68	4.53
3.นายพิทักษ์	500	500	500	500	2,000	37	1.85

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายชื่อ	จำนวนไก่ (ตัว)				รวม	อัตราการตายของไก่	
	รุ่นที่ 1	รุ่นที่ 2	รุ่นที่ 3	รุ่นที่ 4		จำนวน	ร้อยละ
4. นายประพันธ์	400	500	500	500	1,900	49	2.58
5. นายบุญชู	400	500	500	-	1,400	48	3.43
6. นายอาทิตย์	500	500	500	500	2,000	34	1.70
7. นายเอนก	400	500	500	-	1,400	36	2.57
8. นายพวงศิริ	500	500	500	400	1,900	43	2.26
9 นายสุเทพ	500	500	500	-	1,500	51	3.40
10 นายชาคริต	500	500	500	400	1,900	42	2.21
รวม/เฉลี่ย	4,700	5,000	5,000	2,800	17,500	441	2.62

2) แผนการตลาด

จากการวางแผนการผลิตเป้าหมายที่สำคัญคือการเพิ่มปริมาณไก่ขุนเพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร และเป็นการส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับเกษตรกรในท้องถิ่น และเป็นการสนองความต้องการไก่ขุนของผู้บริโภคในท้องตลาดให้เพียงพอกับความต้องการ เพื่อให้แผนการผลิตที่ส่งเสริมการเพิ่มปริมาณไก่ขุนเพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนในด้านการตลาดในแผนการตลาด เกษตรเริ่มมีการจำหน่ายไก่ขุนออกสู่ท้องตลาดตั้งแต่วันที่เดือนพฤษภาคม 2557- เมษายน 2558 รายละเอียดการออกจำหน่าย มีดังนี้

เกษตรกรสามารถผลิตไก่ขุนออกจำหน่ายได้ประมาณ 4 รุ่น (เกษตรกรแต่ละรายจำหน่ายผลผลิตห่างกัน 1 สัปดาห์) ผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวน 2,000 ตัว/เดือน โดยแบ่งเป็น ไก่มีชีวิตจำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง ในราคา 85 บาท/กก. (ร้อยละ 45) ไก่สด จำหน่ายให้ ผู้ค้าในตลาดสด ในราคา 120 บาท/กก. (ร้อยละ 40) และ ไก่ชำแหละแยกชิ้นส่วนจำหน่ายให้ ห้างสรรพสินค้า Top Supermarket ในราคา 135 บาท/กก. (ร้อยละ 15) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 แผนการตลาด

รายชื่อ เกษตรกร	พ.ค.				มิ.ย.				ก.ค.				ส.ค.				ก.ย.				ต.ค.				พ.ย.				ธ.ค.				ม.ค.				ก.พ.				มี.ค.				เม.ย.			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
1.นายวีร พงษ์	■												■																■																			
2.นางศิริ ขวัญ		■												■																																		
3.นายประ พันธ์			■												■																																	
4.นายบุญชู				■								■																																				
5.นาย ชากริต						■										■																																
6.นาย อาทิตย์							■																																									
7 นาย เอก								■																																								
8 นาย พวงศิริ																																																
9 นายสุเทพ																																																
10 นาย พิทักษ์																																																

หมายเหตุ เกษตรกรแต่ละรายจำหน่ายผลผลิตห่างกัน 1 สัปดาห์ผลิตไ้ก่อนต่อเนื่องจากำดำเนินงานโครงการตั้งแต่ปีที่ 1

เดือนที่เกษตรกรจำหน่ายผลผลิต

กิจกรรมที่ 4 การใช้พืชอาหารหยابในท้องถิ่น (ปลูกพืชตระกูลถั่วและหญ้าในพื้นที่เลี้ยงปล่อยด้านข้างโรงเรือน) ร่วมกับอาหารสำเร็จรูป

ภาพที่ 3 การจัดฟังกโรงเรือน และแปลงถั่ว เพื่อลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูปสำหรับการเลี้ยงไก่ที่เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยของเกษตรกรในโครงการฯ

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของโครงการปีที่ 2 กับปีแรก พบว่าเกษตรกรมีการเลี้ยง และจัดการโรงเรือนที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันในเรื่องของการใช้วัตถุดิบอาหารหยابเสริม ซึ่งเกิดจากความแตกต่างตามลักษณะผลผลิตเกษตรในพื้นที่ เช่น การใช้หญ้า ใบถั่ว เป็นต้น ทั้งนี้วัตถุดิบที่ใช้เสริม อาจส่งผลต่ออัตราการแลกเนื้อที่แตกต่างกัน รวมถึงต้นทุน-ผลตอบแทนที่แตกต่างกันตามแหล่งอาหาร และวัตถุดิบ

ผลการฝึกอบรมการใช้อาหารหยابและจัดหาพืชอาหารสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้แก่เกษตรกร เกิดการนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในผลิตไก่ ส่งผลให้เกิดการลดต้นทุนในการเลี้ยงโดยเฉพาะ ต้นทุนค่าอาหาร ทำให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญของการใช้วัตถุดิบในพื้นที่มาเลี้ยงไก่ เมื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินการในปีแรกซึ่งเกษตรกรมีการใช้วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่นในสูตรอาหารเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 10 (บางรายไม่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเลย) เป็นร้อยละ 30

เกษตรกรได้มีการวางแผนการจัดการในด้านอาหารจะคำนึงถึงโภชนาการ และต้นทุนหลักในการ ผลิตเพราะเป็นสิ่งที่สำคัญในการผลิตไก่ขุน การจัดการอาหารเพื่อลดต้นทุนทางด้านอาหารเลี้ยงไก่ เกษตรกรจะใช้วัตถุดิบในพื้นที่เพื่อผสมอาหารเองโดยสูตรอาหารแต่ละช่วงจะมีระดับโปรตีนที่เหมาะสมกับ การเจริญเติบโตของไก่ ซึ่งต้นทุนการผสมอาหารและราคาของอาหารจะแปรผันตามสัดส่วนของโปรตีนใน สูตรอาหารที่จะเลี้ยงไก่ โดยเกษตรกรจะแบ่งการจัดการด้านอาหารตามช่วงอายุของไก่อดังนี้

สำหรับไก่ที่มีอายุ 1-21 วันจะอยู่ในช่วงที่ไก่อังเล็กอยู่ ไก่อเล็กจะมีความโปรตีน 19-21 เกษตรจะมี การผสมปลายข้าวเพิ่มเข้าไปในอาหารสำเร็จรูป เนื่องจากว่าไก่อในช่วงนี้ไก่อต้องการสารอาหารในการพัฒนา โครงสร้างของร่างกายโดยช่วงนี้ไก่อจะกินอาหารเฉลี่ยได้ 35.2 กรัม/ตัว/วัน

สำหรับไก่ที่มีอายุ 22-45 วันในช่วงนี้เป็นช่วงที่จะมีการเร่งการเจริญเติบโตของไก่ออย่างเต็มที่เพื่อให้ ได้น้ำหนักตามที่ตลาดต้องการ ไก่อจะมีความต้องการโปรตีนในอาหารประมาณ ร้อยละ 16-17 จะมีการผสม ปลายข้าวและเพิ่มรำกลางเข้ามาผสมกับอาหารสำเร็จรูปที่ใช้สำหรับเลี้ยงไก่

สำหรับไก่ที่มีอายุ 46 วันเป็นต้นไปไก่อในช่วงที่เรียกว่าไก่อสาวเพื่อพร้อมออกจำหน่ายสู่ตลาด เกษตรกรจะมีการควบคุมทั้งจำนวนอาหารที่ไก่อกิน และความต้องการโปรตีนในอาหาร ประมาณ ร้อยละ 14 เพราะช่วงอัตราการเจริญเติบโตของไก่อจะคงที่ไม่ต้องการโปรตีนในอาหารมากนัก โดยเกษตรกรจะเลือกใช้ สูตรอาหารการเลี้ยงไก่อแบ่งตามช่วงอายุของไก่อ

อาหารที่ใช้สำหรับเลี้ยงไก่อพื้นเมืองกินจะเป็นอาหารสำเร็จรูป ผสมกับอาหารหยابในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้อาหารสำเร็จรูปสำหรับไก่อเนื้อในการเลี้ยงไก่อตาโปรตีน ร้อยละ 21 เนื่องจากมี ต้นทุนที่ถูก ราคาประมาณ 490 บาท (30 กิโลกรัม/กระสอบ) โดยผสมกับอาหารหยابโดยจะแบ่งการให้ อาหารตามช่วงอายุของไก่อที่เกษตรกรเลี้ยงแบ่งตามสูตร ดังนี้

- 1) ไก่อที่มีอายุ 1-21 วัน เกษตรกรจะใช้อาหารไก่อเนื้อโปรตีน ร้อยละ 21 จำนวน 30 กิโลกรัม ผสม ปลายข้าว จำนวน 5 กิโลกรัม จะได้อาหารเลี้ยงไก่อโปรตีน 19
- 2) ไก่อที่มีอายุ 22-45 วัน เกษตรกรจะใช้อาหารไก่อโปรตีน ร้อยละ 21 จำนวน 30 กิโลกรัม ผสม ปลายข้าว จำนวน 5 กิโลกรัม และรำกลาง จำนวน 5 กิโลกรัม จะได้อาหารเลี้ยงไก่อโปรตีน 17
- 3) ไก่อที่มีอายุ 46 วันเป็นต้นไป เกษตรกรจะใช้อาหารไก่อ โปรตีน ร้อยละ 19 จำนวน 30 กิโลกรัม ผสม ปลายข้าว จำนวน 5 กิโลกรัม และรำกลางจำนวน 5 กิโลกรัม จะได้อาหารเลี้ยงไก่อโปรตีน 16

เกษตรกรทั้ง 10 รายมีการใช้อาหารเลี้ยงไก่โดยใช้สูตรอาหารเหมือนกันทุกราย เนื่องจากได้รับการฝึกอบรมการใช้อาหารเลี้ยงไก่ที่เหมือนกัน จึงใช้สูตรอาหารเลี้ยงไก่เหมือนกันทุกราย (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงการให้อาหารไก่ในแต่ละช่วงอายุของเกษตรกร

ชื่อ – สกุล เกษตรกร	การให้อาหารให้ไก่ (แรกเกิด 1-3 สัปดาห์)	การให้อาหารให้ไก่ (4-6 สัปดาห์)	การให้อาหารให้ไก่ (6 สัปดาห์ขึ้นไป)
1.นายวีรพงษ์	อาหารไก่เนื้อ โปรตีน 21 30	อาหารไก่โปรตีน ร้อยละ 21 จำนวน	อาหารไก่ โปรตีน ร้อยละ 19 จำนวน
2.นาง ศิริขวัญ	กรัม ผสมปลายข้าว 5	30 กิโลกรัม ผสมปลายข้าว จำนวน 5	30 กิโลกรัม ผสมปลายข้าว จำนวน 5
3.นาย พิทักษ์	กิโลกรัม จะได้โปรตีน 19	กิโลกรัม และรำกลาง จำนวน 5	กิโลกรัม และรำกลางจำนวน 5
4.นาย ประพันธ์		กิโลกรัม จะได้โปรตีน 17 ไก่ที่มีอายุ	กิโลกรัม จะได้อาหารเลี้ยงไก่โปรตีน
5.นาย บุญชู		4 สัปดาห์เป็นต้นไป เกษตรกรจะ	16
6.นาย อาทิตย์		ปล่อยให้ไก่ออกหากินเอง ประมาณ	
7. นาย อเนก		วันละ 6-7 ชั่วโมง	
8 นาย พวงศิริ.			
9.นาย สุเทพ			
10.นาย พิทักษ์			

หมายเหตุ เกษตรกรทั้ง 10 ราย มีการใช้สูตรอาหารเหมือนกันทั้งหมด

ไก่ที่มีอายุได้ 1 สัปดาห์ จะให้อาหารขึ้นปริมาณ 8.81 กรัม / วัน จะมีปริมาณอาหารขึ้นสะสม 14.39 กรัม อาหารวัตถุดิบอื่น 1.42 กรัม / วัน มีปริมาณวัตถุดิบอื่นสะสม 1.42 กรัม โดยจะเสริมปลายข้าวเข้าไปผสม

ไก่ที่มีอายุได้ 2 สัปดาห์ จะให้อาหารขึ้นปริมาณ 16.81 กรัม / วัน จะมีปริมาณอาหารขึ้นสะสม 31.20 กรัม อาหารวัตถุดิบอื่น 2.19 กรัม / วัน มีปริมาณวัตถุดิบอื่นสะสม 3.61 กรัม โดยจะเสริมปลายข้าวเข้าไปผสม

ไก่ที่มีอายุได้ 3 สัปดาห์ จะให้อาหารขึ้นปริมาณ 24.01 กรัม / วัน จะมีปริมาณอาหารขึ้นสะสม 55.21 กรัม อาหารวัตถุดิบอื่น 4.19 กรัม / วัน มีปริมาณวัตถุดิบอื่นสะสม 7.80 กรัม โดยจะเสริมปลายข้าวเข้าไปผสม

ไก่ที่มีอายุได้ 4 สัปดาห์ จะให้อาหารขึ้นปริมาณ 25.57 กรัม / วัน จะมีปริมาณอาหารขึ้นสะสม 80.78 กรัม อาหารวัตถุดิบอื่น 5.99 กรัม / วัน มีปริมาณวัตถุดิบอื่นสะสม 5.99 กรัม โดยจะเสริมปลายข้าวรำกลางเข้าไปผสม

ข้าว รำกลาง หยวกหมัก, รำกลาง, ปลายข้าว, เศษอาหาร เข้าไปผสมหลังให้อาหารตอนสายปล่อยไก่ออกหา
กินตามธรรมชาติในสวนหรือลานกว้าง (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ปริมาณการกินอาหารของไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ขุน ของเกษตรกร

อายุไก่ (สัปดาห์)	อาหารชั้น(ตัว/วัน)		อาหารจากวัตถุดิบอื่น(ตัว/วัน)		ชื่ออาหารจากวัตถุดิบอื่น
	ปริมาณ กรัม/ วัน	สะสม (กรัม)	ปริมาณ กรัม/วัน	สะสม (กรัม)	
1	8.81	14.39	1.42	1.42	ปลายข้าว
2	16.81	31.20	2.19	3.61	ปลายข้าว
3	24.01	55.21	4.19	7.80	ปลายข้าว
4	25.57	80.78	5.99	13.79	ปลายข้าว รำกลาง
5	27.59	108.37	6.38	20.17	ปลายข้าว รำกลาง
6	30.45	138.82	6.59	26.76	ปลายข้าว รำกลาง
7	44.05	182.87	7.55	34.31	-หญ้า ฟืชตระกูลถั่ว, รำกลาง,
8	19.28	185.87	10.95	45.26	ปลายข้าว, - หลังให้อาหาร
9	19.28	202.15	45.00	90.26	ตอนสายปล่อยไก่ออกหากิน
10	19.28	221.43	62.85	153.11	ตามธรรมชาติในสวนหรือ
11	19.28	240.71	69.00	222.11	ลานกว้าง

หมายเหตุ เกษตรกรทุกรายปลูกถั่วเขียวและหญ้าเนเปียร์ ปากช่อง 1 ให้ไก่จิกกิน/สับให้ไก่กิน

ภาพที่ 4 แปลงหญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 และการใช้เครื่องสับหญ้า เพื่อใช้เสริมอาหารสำเร็จรูป ลดต้นทุน
อาหาร

กิจกรรมที่ 5 การวางระบบการบันทึกตัวเลข ปริมาณการผลิต อัตราการรอด อัตราการเจริญเติบโต การทำบัญชีฟาร์ม (ต้นทุนการผลิต)

เกษตรกร สามารถผลิตไก่ประดู่หางดำขุน รุ่นที่ 1 ออกมาจำหน่าย โดยเกษตรกรได้รับลูกไก่ไปเลี้ยงทั้งหมด 17,500 ตัว (เฉลี่ย 1,750 ตัว / ราย) มีจำนวนไก่ที่ตายทั้งหมด 441 ตัว (เฉลี่ย 44.1 ตัว/ราย คิดเป็นร้อยละ 2.62 ของไก่ทั้งหมด) ระยะเวลาการเลี้ยงเฉลี่ย 74 วัน/ราย

ส่วนน้ำหนักของไก่ที่เริ่มเลี้ยงเฉลี่ย 35.5 กรัม/ตัว เมื่อนำมาขุนแล้วน้ำหนักไก่เฉลี่ย 1.18 กิโลกรัม/ตัว ปริมาณอาหารสำเร็จรูปที่ใช้ผลิตเฉลี่ย 3,345 กรัม/ราย วัตถุดิบอื่นๆ 1,095 กรัม/ราย อัตราการเจริญเติบโต (ADG) เฉลี่ย 16.04 กรัม/วัน อัตราเนื้อไก่ทั้งหมด (FCR) เฉลี่ย 3.76 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 อัตราการเจริญเติบโตและอัตราการแลกเนื้อไก่ประดู่หางดำขุน

รายชื่อเกษตรกร	จำนวนไก่ขุน(ตัว)			ระยะเวลาการเลี้ยง ขุนเฉลี่ย (วัน)	น้ำหนัก เฉลี่ย (กก./ตัว)	ปริมาณอาหารที่กินเฉลี่ย (กรัมต่อตัว)		ADG	FCR
	ไก่ขุน	ตาย	คงเหลือ			สำเร็จรูป	วัตถุดิบอื่น		
1. นายวีรพงศ์	2000	33	1,967	72	1.19	3,240	1,124	16.53	3.67
2. นางศิริขวัญ	1,500	68	1,432	74	1.18	3,350	1,095	15.95	3.77
3. นายพิทักษ์	2,000	37	1,963	75	1.17	3,280	1,072	15.60	3.72
4. นางประพันธ์	1900	49	1,851	74	1.17	3,310	1,122	15.81	3.79
5. นายบุญชู	1400	48	1,352	75	1.19	3,340	1,051	15.87	3.69
6. นายอาทิตย์	2000	34	1,966	74	1.18	3,380	1,124	15.95	3.82
7. นายอนก	1400	36	1,364	75	1.18	3,380	1,023	15.73	3.73
8. นายพวงศิริ	1900	43	1,857	74	1.18	3,440	1,124	15.95	3.87
9. นายสุเทพ	1500	51	1,449	72	1.19	3,350	1,084	16.53	3.73
10. นายชาคริต	1900	42	1,858	71	1.17	3,380	1,135	16.48	3.86
รวม /เฉลี่ย	17,500	441	17,059	736	11.8			160.38	37.63
เฉลี่ย	1,750	44.1	1705.9	73.6	1.18	3,345	1,095	16.04	3.76

เกษตรกร มีการผลิตไก่ขุน 5,574 ตัวจำนวนไก่ตายทั้งหมด 126 ตัว ระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ขุน 74 วัน จำนวนอาหารที่ใช้ 1-2 กระสอบ/วันราคาอาหาร 490 บาท/กระสอบ ค่าไฟฟ้า 126 บาท / ราย ค่าประปา 40-100 บาท /ราย ค่าเวชภัณฑ์ รายละ 60- 150 บาท/เดือน

ค่าวัสดุอื่นๆ 100 - 400 บาท/ราย/เดือน น้ำหนักขายเฉลี่ย 1.18 กิโลกรัม/ตัว ราคาขาย 90 บาท/กิโลกรัม จำนวนไก่มีทั้งรุ่น 1 และรุ่น 2 รวมกัน (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ข้อมูลการผลิต และต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

รายการ	นายวีร พงษ์	นางศิริ ขวัญ	พิทักษ์	นายประ พันธ์	นายบุญ ชู	นาย อาทิตย์	นายอเนก	นาย พวงศิริ	นายสุ เทพ	นายชาคริต
1.จำนวนไก่ขุน (ตัว)	489	976	988	391	392	486	388	487	489	488
2.จำนวนไก่ตาย/(ตัว) (อัตราการตาย)	11	24	12	9	8	14	12	13	11	12
3. ระยะเวลาในการ เลี้ยงขุน	72	74	75	74	75	74	75	74	72	71
4. จำนวนอาหารที่ใช้ (กระสอบ/วัน)	1	3	2	3	1	2	1	1	1	
5.ราคาอาหาร (บาท/กระสอบ)	490	490	490	490	490	490	490	490	490	490
6.ค่าสาธารณูปโภค (บาท/เดือน)										
6.1 ค่าไฟฟ้า	20	40	0	10	0	0	0	10	20	10
6.2 ค่าประปา	10	0	20	10	0	20	10	0	20	10
6.3 ค่าแก๊ส	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
7. ค่าเวชภัณฑ์ (บาท/เดือน)	60	160	130	80	150	60	60	60	60	150
8.ค่าวัสดุอื่นๆ เช่น รั้ว ปลายข้าว ฯ (บาท/เดือน)	330	400	300	200	200	200	150	330	100	300
9.น้ำหนักขายเฉลี่ย (กก./ตัว)	1.18	1.18	1.2	1.2	1.19	1.2	1.18	1.2	1.19	1.2
10.ราคาขาย (บาท/กก.)	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90
11. จำนวนรุ่น	4	3	4	4	3	4	3	4	3	4

กิจกรรมที่ 6 การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน รอบ 12 เดือน

1) การวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน-ปริมาณกำไรจากการผลิต

การวิเคราะห์ต้นทุนปริมาณกำไรการผลิตไก่ขุนของกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน (ตารางที่ 10)
ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ต้นทุน ต้นทุนรวมการผลิต ประกอบด้วย ต้นทุนคงที่ ต้นทุนผันแปร ซึ่งต้นทุนการผลิตเป็น
รายการค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นค่าใช้จ่ายเงินสด และค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่เงินสด โดยค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่เงินสด

ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน และค่าแรงงาน คริวเรือนในการเลี้ยงไก่ โดยค่าใช้จ่ายทางเศรษฐศาสตร์ที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด จะส่งผลให้ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์สูงกว่าต้นทุนทางบัญชีอันเป็นค่าใช้จ่ายเงินสด

1.2 รายได้ การวิเคราะห์รายได้ทั้งที่เป็นตัวเงินจากการจำหน่ายไก่ขุน สำหรับรายได้ที่ไม่ได้รับเป็นเงินสด คือ ผลพลอยได้จากมูลไก่ ที่เกษตรกรอาจจะจำหน่ายเป็นเงินสด หรือมูลค่าของมูลไก่ที่เกษตรกรนำไปใช้ในครัวเรือน (ใช้เป็นปุ๋ยในการทำสวนชะอม และสวนลำไย)

1.3 ปริมาณกำไร คำนวณจากรายได้รวมหักด้วยต้นทุนรวม ที่แยกเป็นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ และต้นทุนเงินสดหรือต้นทุนทางบัญชี ดังนั้นปริมาณกำไรทางเศรษฐศาสตร์จึงต่ำกว่ากำไรเหนือต้นทุนเงินสด (กำไรทางบัญชี)

2) โครงสร้างต้นทุน-ปริมาณกำไรของกลุ่ม คำนวณจากการผลิตไก่ขุน 4 รอบการผลิต (จากเกษตรกร 10 ราย) มีรายละเอียดโครงสร้างต้นทุนปริมาณกำไร ดังนี้

2.1 ต้นทุนการผลิต

จากการรวบรวมข้อมูลการผลิต ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในโครงการเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการผลิตไก่ขุน พบว่า เกษตรกรนำลูกไก่เข้าเลี้ยงเฉลี่ย 486 ตัวต่อรุ่น การผลิตรวมจำนวนลูกไก่นำเข้าเลี้ยงทั้งสิ้น 17,500 ตัว อัตราการตายร้อยละ 2.62 สามารถผลิตไก่ขุนจำนวน 17,059 ตัว คิดเป็นน้ำหนัก 20,121 กก. (น้ำหนักเฉลี่ย 1.18 กิโลกรัมต่อตัว) ใช้ระยะเวลาเลี้ยงเฉลี่ย 74 วัน การวิเคราะห์ใช้ค่าเฉลี่ยในการผลิต 486 ตัวต่อรุ่น ของเกษตรกรในโครงการมาทำการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการผลิตของกลุ่ม มีองค์ประกอบต้นทุนดังต่อไปนี้

2.1.1 ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือและ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน ดังนั้น ต้นทุนคงที่ เท่ากับ 3,262.00 บาท (ร้อยละ 6.37 ของต้นทุนรวม)

2.1.2 ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าลูกไก่ ค่าอาหาร ค่าสาธารณสุขปกอก ค่าเวชภัณฑ์ และวัสดุอื่นๆ ค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนผันแปร ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนเงินสด (ต้นทุนทางบัญชี) ค่าแรงงาน ดังนั้น ต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 47,946.22 บาท (ร้อยละ 93.63 ของต้นทุนรวม) โดยต้นทุนผันแปรที่สำคัญประกอบด้วย ค่าอาหาร (ร้อยละ 50.79) ค่าแรงงานคริวเรือน (ร้อยละ 21.60) และค่าลูกไก่ (ร้อยละ 17.08)

2.1.3 ต้นทุนรวม เป็นผลรวมของต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร รวมทั้งสิ้น 51,208.22 บาท โดยเป็นต้นทุนเงินสด 36,883.72 บาท เป็นต้นทุนการผลิตไก่ขุนทางเศรษฐศาสตร์ 91.58 บาท/กิโลกรัม เป็นต้นทุนเงินสด 65.96 บาท/กิโลกรัม

2.2 รายได้รวม เกษตรกรมีรายได้รวมจากการจำหน่ายผลผลิตทั้งหมด มูลค่า 48,728.60 บาท โดยเป็นรายได้เงินสดที่ได้จากการจำหน่ายไก่ขุน 47,526.60 บาท และเป็นรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายผลพลอยได้ (ปุ๋ยมูลไก่) จำนวน 1,200.00 บาท

2.3 กำไร เมื่อนำรายได้รวม หักด้วยต้นทุนรวม การเลี้ยงไก่ขุนทั้ง 4 รอบการผลิต เกษตรกรมีขาดทุนเฉลี่ย 2,479.62 บาท/รุ่น เมื่อพิจารณารายได้กับต้นทุนเงินสดเกษตรกรมีกำไรเฉลี่ย 11,844.88 บาท/รุ่น หรือกำไรเฉลี่ย 24.37 บาทต่อตัว (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 โครงสร้างต้นทุน-ปริมาณกำไรของการผลิตไก่ประดู่หางดำ

โครงสร้างต้นทุน-ปริมาณกำไร	มูลค่า (บาท)	ร้อยละ
1 ต้นทุนคงที่	3,262.00	6.37
1.1 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	1,550.00	3.03
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือ	512	1.00
1.3 ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน	1,200.00	2.34
2 ต้นทุนผันแปร	47,946.22	93.63
2.1 ค่าลูกไก่ (ตัวละ18บาท)	8,748.00	17.08
2.2 ค่าอาหารไก่	26,010.72	50.79
2.3 ค่าสาธารณสุขปศุสัตว์	805	1.57
2.4 ค่าแรงงาน	11,062.50	21.60
2.5 ค่าเวชภัณฑ์	520	1.02
2.6 ค่าวัสดุอื่นๆ (แกลบรองพื้น)	800	1.56
ต้นทุนรวม	51,208.22	100.00
ต้นทุนเงินสดรวม	36,883.72	
3. รายได้		
3.1 รายได้จากการจำหน่ายไก่ขุน	47,528.60	
3.2 ผลพลอยได้ (ปุ๋ยมูลไก่) ⁴	1,200.00	
รายได้รวม	48,728.60	
ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ (บาท/กก.)	91.58	
ต้นทุนเงินสด (บาท/กก.)	65.96	
กำไรสุทธิ (บาท/รุ่น)	-2,479.62	
กำไรเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/รุ่น)	11,844.88	

หมายเหตุ สรุปจากต้นทุนการผลิตไก่ขุน จำนวน 3 รุ่นเฉลี่ยรุ่นละ 486 ตัว(แ

สรุปและข้อสังเคราะห์จากการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการผลิตของกลุ่มเกษตรกร

1. **ต้นทุนการผลิตไก่ขุนของกลุ่ม** มีโครงสร้างต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย ต้นทุนคงที่ 3,262.00 บาท (ร้อยละ 6.37) ต้นทุนผันแปร 47,946.22 บาท (ร้อยละ 93.63) ซึ่งต้นทุนรวมดังกล่าว เป็นต้นทุนเงินสด 36,883.72 บาท โดยต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการเลี้ยงของกลุ่ม ซึ่งเป็นต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าอาหาร (ร้อยละ 50.79) ค่าแรงงานครัวเรือน (ร้อยละ 21.60) และค่าลูกไก่ (ร้อยละ 17.08)

2. ประสิทธิภาพการผลิต โครงสร้างต้นทุนสะท้อนให้ประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ตีร่วมกัน

2.1 ประสิทธิภาพของการลดต้นทุนการใช้อาหารสำเร็จรูป โดยการปลูกแปลงถั่วเพื่อเป็นพืชอาหารที่มีโปรตีนเสริม ร่วมกับการจัดการระบบนิเวศน์ที่ไก่สามารถหาแมลงจากการคุ้ยเขี่ยหากินได้เองบ้าง แม้จะเป็นการเลี้ยงในระบบกึ่งขังกึ่งปล่อย กลุ่มเกษตรกรมีต้นทุนค่าอาหารเพียงร้อยละ 50.79 ของต้นทุนรวม เมื่อเปรียบเทียบกับ การเลี้ยงในโรงเรือนปิด และใช้อาหารสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว (full feed) จะมีต้นทุนอาหาร ร้อยละ 65.65 ของต้นทุนรวม (อำนาจ เลี้ยวธารากุล, 2551)

2.2 การจัดการฟาร์มและการทำโปรแกรมวัคซีนที่เป็นระบบร่วมกัน เกษตรกรทุกรายจะมีองค์ความรู้ ทั้งจากการฝึกอบรมในโครงการประสานงานและดำเนินการร่วมกันกับสำนักประสานงาน โครงการรวมทั้งการให้คำแนะนำจากที่ปรึกษาโครงการที่เป็นเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติด้านสัตว์ปีก เกษตรกรมีการให้ความสำคัญในการจัดการให้โรงเรือนมีความสะอาด การระบายอากาศที่ดี และที่สำคัญน้ำที่ใส่ไก่กินจะต้องสะอาดเช่นเดียวกับน้ำที่ใช้ในการบริโภค เกษตรกรจะล้างภาชนะเปลี่ยนน้ำสะอาดทุกวันเช้าและเย็น ก่อนการนำลูกไก่ เข้าแล้ว โรงเรือนจะได้รับการฆ่าเชื้อ และพักแล้ว 15 วันเป็นอย่างน้อย การจัดการฟาร์มและการทำ

3. **การสร้างรายได้** การผลิตเกษตรกรใช้ระยะเวลาในการเลี้ยงขุน 74 วันต่อรุ่นกำไรเฉลี่ย 11,844.88 บาท/รุ่น จึงเป็นรายได้ 4,800 บาทต่อเดือน เสริมรายได้ให้แก่ครัวเรือน ซึ่งเกษตรกรใช้เวลาในการจัดการฟาร์มเฉลี่ย 2-3 ชม ต่อวัน ไม่เป็นภาระเพิ่ม และสามารถทำกิจกรรมการเกษตรที่อาจจะเป็นรายได้หลักของครัวเรือนได้ เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตไก่พื้นเมืองทั่วไป ซึ่งมีรายได้จากการเลี้ยงเฉลี่ย 2,120.49 บาท/เดือน (โสภณ และคณะ, 2553) ถือได้ว่าการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่มีผลตอบแทนสูงกว่า

4. หากเปรียบเทียบประสิทธิภาพการผลิตที่เพิ่มขึ้นจากอัตราการตายของไก่ในปีที่ผ่านมาพบว่า การดำเนินงานในโครงการปีที่ 2 ร้อยละ 2.62 ซึ่งอัตราการตายลดลงมากกว่าอัตราการตายของไก่การดำเนินงานในโครงการปีที่ 1 ร้อยละ 4.80 สอดคล้องกับ ณรงค์และคณะ (2556) รายงานว่าอัตราการตายของไก่ประดู่หางดำที่เลี้ยงในระบบปล่อยตามธรรมชาติ เป็น ร้อยละ 2.56 และสูงกว่าเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับ อำนาจ และคณะ (2555) ที่พบว่าไก่ประดู่หางดำมีอัตราการตายที่ ร้อยละ 2.0 เนื่องจากเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการในปีที่ 2 มีการบริหารจัดการโรงเรือนดีขึ้นอัตราการตายของไก่จึงลดลงอย่างต่อเนื่องตามลำดับ เมื่อแยกพิจารณาตามโครงสร้างต้นทุน-ปริมาณกำไรของการผลิตไก่ประดู่หางดำรุ่นที่ 1 (ตารางที่ 10) สรุปได้ดังนี้

5. ในส่วนของต้นทุนผันแปร หากเปรียบเทียบการดำเนินงานในโครงสร้างต้นทุนผันแปรปีที่ 1 และโครงสร้างต้นทุนผันแปรปีที่ 2 หากเปรียบเทียบกันแล้วจะสรุปได้ดังนี้

ค่าลูกไก่ในการดำเนินงานปีที่ 2 เฉลี่ย ร้อยละ 17.08 จะมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าค่าลูกไก่ในการดำเนินงานในโครงการปีที่ 1 เฉลี่ยร้อยละ 25.98

ค่าอาหารไก่ในการดำเนินงานปีที่ 2 เฉลี่ยร้อยละ 50.79 จะมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าค่าอาหารไก่ในการดำเนินงานโครงการในปีที่ 1 เฉลี่ยร้อยละ 56.69 เนื่องจากเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการในปีที่ 2 มีการประยุกต์นำเอาอาหารท้องถิ่นมาเลี้ยงไก่ขุน เพื่อลดต้นทุนทางด้านอาหาร

ค่าแรงงานในการดำเนินงานปีที่ 2 เฉลี่ยร้อยละ 21.60 มีค่าใช้จ่ายแพงกว่าค่าแรงงานในการดำเนินงานในโครงการปีที่ 2 เฉลี่ยร้อยละ 10.52 เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลมีการปรับอัตราค่าแรงงานขึ้น

กิจกรรมที่ 7 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ และการขยายกำลังการผลิตของเกษตรกร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ร่วมโครงการทุกราย ถึงแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ เพื่อนำความคิดเห็นทางด้านแรงจูงใจดังกล่าวไปแก้ไข ปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อการขยายโอกาสการสร้างอาชีพให้แก่เกษตรกร ตลอดจนผู้ที่สนใจในอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ผลการสัมภาษณ์โดยมีแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลพบว่า

1. แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการ

ปัจจัยและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการทำอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ต่อไป โดยแบ่งหัวข้อที่ศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านการตลาด 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ และ 4) ด้านสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการผลิต

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ พันธุ์ องค์ความรู้ในการผลิต อาหารและทรัพยากรที่เป็นพืชอาหารในพื้นที่ การวางแผนการผลิตที่แน่นอน/ได้มาตรฐาน การลงทุน (เงินสด) แรงงาน และการรวมกลุ่มของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าปัจจัยด้านการผลิตมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.81) โดยพบว่าปัจจัยย่อยด้านการผลิตที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ แรงงาน (คะแนนเฉลี่ย 4.17) รองลงมาคือ อาหารและทรัพยากรที่เป็นพืชอาหารในพื้นที่ (คะแนนเฉลี่ย 4.05) การวางแผนการผลิตที่แน่นอน/ได้มาตรฐาน (คะแนนเฉลี่ย 4.03) การลงทุน (เงินสด) (คะแนนเฉลี่ย 3.97) การรวมกลุ่มของเกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 3.93) และพันธุ์ (คะแนนเฉลี่ย 3.55) ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจระดับปานกลางได้แก่ องค์ความรู้ในการผลิต (คะแนนเฉลี่ย 3.23) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 พันธุ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ ไม้ประดับ/ไม้ประดับ/ไม้ประดับที่มีศักยภาพในการผลิตเชิงพาณิชย์ เป็นไม้ที่แข็งแรง ทนทานต่อสภาพในพื้นที่ มีอัตราการตายต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 4.15) ส่วนการมีแหล่งพันธุ์/ลูกไม้ ที่มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการเลี้ยงมีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.95) (ตารางที่ 10)

1.2 องค์ความรู้ในการผลิต ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเลี้ยงไก่ (คะแนนเฉลี่ย 4.00) รองลงมาคือ โอกาสในการพัฒนาความรู้จากเพื่อนบ้าน ผู้นำเกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 3.80) และ โครงการมีการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ (คะแนนเฉลี่ย 2.60) โดยปัจจัยการมีองค์ความรู้ในการผลิตมาก่อน มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.50)

1.3 อาหารและทรัพยากรที่เป็นพืชอาหารในพื้นที่ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ ไม้ประดับ/ไม้ประดับสามารถใช้อาหารในพื้นที่ในการเลี้ยงได้ (คะแนนเฉลี่ย 4.10) และ ไม้ประดับสามารถใช้อาหารสำเร็จรูปร่วมกับพืชอาหารอื่นเพื่อลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูป (คะแนนเฉลี่ย 4.00)

1.4 การวางแผนการผลิตที่แน่นอน/ได้มาตรฐาน ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ รูปแบบการเลี้ยงภายในกลุ่มมีกำหนดเวลานำไก่เข้าเลี้ยง และจับไก่ออกอย่าง และโครงการมีการวางระบบการผลิตที่ได้มาตรฐาน/มีมาตรฐานฟาร์ม อย่างละเท่ากัน (คะแนนเฉลี่ย 4.10) และ กลุ่มมีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบร่วมกัน (คะแนนเฉลี่ย 3.90)

1.5 การลงทุน (เงินสด) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ โครงการมีการสนับสนุนทุนหมุนเวียนบางส่วน และการให้เครดิตลูกไก่ อาหาร ของ เครือข่าย/โครงการ อย่างละเท่ากัน (คะแนนเฉลี่ย 4.10) และในการเริ่มต้นเลี้ยงใช้เงินทุนต่ำ ราคาปัจจัยการผลิต ได้แก่ พันธุ์สัตว์ อาหาร ยารักษาโรค และอื่นๆ มีความเหมาะสม (คะแนนเฉลี่ย 3.70)

1.6 แรงงาน ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ สามารถใช้แรงงานไปทำกิจกรรมอื่นได้ (การผลิตเกษตรอื่นๆ) (คะแนนเฉลี่ย 4.40) รองลงมาคือ ใช้แรงงานไม่มาก/ไม่เป็นภาระครัวเรือนมาก (คะแนนเฉลี่ย 4.10) และสามารถจ้างแรงงานในครัวเรือนในการเลี้ยงได้ (คะแนนเฉลี่ย 4.00)

1.7 การรวมกลุ่มของเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับมาก ได้แก่ มีการรวมกลุ่มการผลิต/เครือข่ายเกษตรกรในชุมชน/สหกรณ์ (คะแนนเฉลี่ย 4.10) รองลงมาคือ การรวมกลุ่มของสมาชิกช่วยในการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบ สม่่าเสมอ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (คะแนนเฉลี่ย 3.90) และมีเกษตรกรผู้นำกลุ่มที่สามารถให้คำแนะนำและองค์ความรู้ในการเลี้ยง (คะแนนเฉลี่ย 3.80)

ตารางที่ 11 ปัจจัยด้านการผลิตที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกร

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปรผล
1. ด้านการผลิต	3.85	0.74	มาก
1.1 พันธุ์	3.55	0.71	มาก
ก. ไม้ประดับคุณภาพดีเป็นไม้ที่มีศักยภาพในการผลิตเชิงพาณิชย์ เป็นไม้ที่แข็งแรงทนทานต่อสภาพในพื้นที่ มีอัตราการตายต่ำ	4.15	0.79	มาก
ข. มีแหล่งพันธุ์/ลูกไม้ ที่มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการเลี้ยง	2.95	0.63	ปานกลาง
1.2 องค์ความรู้ในการผลิต	3.23	0.74	ปานกลาง
ก. มีองค์ความรู้ในการผลิตมาก่อน/	1.50	0.53	น้อย
ข. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเลี้ยงไม้	4.00	0.67	มาก
ค. โอกาสในการพัฒนาความรู้จากเพื่อนบ้าน ผู้นำเกษตรกร	3.80	0.92	มาก
ง. โครงการมีการอบรม ศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้	3.60	0.84	มาก
1.3 อาหารและทรัพยากรที่เป็นพืชอาหารในพื้นที่	4.05	0.70	มาก
ก. ไม้ประดับหลายชนิดสามารถใช้อาหารในพื้นที่ในการเลี้ยงได้	4.10	0.74	มาก
ข. สามารถใช้อาหารสำเร็จรูปร่วมกับพืชอาหารอื่นเพื่อลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูป	4.00	0.67	มาก
1.4 การวางแผนการผลิตที่แน่นอน/ได้มาตรฐาน	4.03	0.68	มาก
ก. รูปแบบการเลี้ยงภายในกลุ่มมีกำหนดเวลานำไม้เข้าเลี้ยง และจับไม้ออกอย่างชัดเจนแน่นอน	4.10	0.57	มาก
ข. กลุ่มมีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบร่วมกัน	3.90	0.74	มาก
ค. โครงการมีการวางระบบการผลิตที่ได้มาตรฐาน/มีมาตรฐานฟาร์ม	4.10	0.74	มาก
1.5 การลงทุน (เงินสด)	3.97	0.76	มาก
ก. ในการเริ่มต้นเลี้ยงใช้เงินทุนต่ำ ราคาปัจจัยการผลิต ได้แก่ พันธุ์สัตว์ อาหาร ยา รักษาโรค และอื่นๆ มีความเหมาะสม	3.70	0.82	มาก
ข. โครงการมีการสนับสนุนทุนหมุนเวียน บางส่วน	4.10	0.57	มาก
ค. การให้เครดิตลูกไม้ อาหาร ของ เครือข่าย/โครงการ	4.10	0.88	มาก
1.6 แรงงาน	4.17	0.74	มาก
ก. ใช้แรงงานไม่มาก/ไม่เป็นภาระครัวเรือนมาก	4.10	0.88	มาก
ข. สามารถใช้แรงงานในครัวเรือนในการเลี้ยงได้	4.00	0.82	มาก
ค. สามารถใช้แรงงานไปทำกิจกรรมอื่นได้ (การผลิตเกษตรอื่นๆ)	4.40	0.52	มาก
1.7 การรวมกลุ่มของเกษตรกร	3.93	0.84	มาก
ก. มีการรวมกลุ่มการผลิต/เครือข่ายเกษตรกรในชุมชน/สหกรณ์	4.10	0.88	มาก
ข. มีเกษตรกรผู้นำกลุ่มที่สามารถให้คำแนะนำและองค์ความรู้ในการเลี้ยง	3.80	0.92	มาก
ค. การรวมกลุ่มของสมาชิกช่วยในการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบ สม่่าเสมอเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	3.90	0.74	มาก

ตารางที่ 13 ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกร

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปรผล
3. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.94	0.71	มาก
3.1 การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ผ่านทางสื่อต่างๆ	3.60	0.84	มาก
3.2 การได้รับคำแนะนำ จากบุคคลที่ท่านเชื่อถือ	4.10	0.74	มาก
3.3 การได้รับการสนับสนุนอาชีพที่มั่นคงและมีโอกาสขยายโครงการให้ใหญ่ขึ้น	4.00	0.67	มาก
3.4 ท่านได้รับคำแนะนำหรือได้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ก่อนการดำเนินโครงการเป็นอย่างดีและครบถ้วน	4.10	0.57	มาก
3.5 ได้รับข่าวสารและข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์	3.90	0.74	มาก

4) ด้านสังคม ปัจจัยด้านสังคมทั้ง 3 ปัจจัย มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกรในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.97) โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ด้วยคะแนนมากที่สุดได้แก่ การเห็นเพื่อนบ้านหรือตัวอย่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเลี้ยงไก่แล้วประสบความสำเร็จ และการได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงไก่จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างละเท่ากัน (คะแนนเฉลี่ย 4.10) และการได้รับการยอมรับจากชุมชนในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ (คะแนนเฉลี่ย 3.70) (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ปัจจัยด้านสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ ของเกษตรกร

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปรผล
4. ด้านสังคม	3.97	0.71	มาก
4.1 การเห็นเพื่อนบ้านหรือตัวอย่างเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเลี้ยงไก่แล้วประสบความสำเร็จ	4.10	0.74	มาก
4.2 การได้รับการยอมรับจากชุมชนในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ	3.70	0.82	มาก
4.3 การได้รับการสนับสนุนการเลี้ยงไก่จากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	4.10	0.57	มาก

2. การขยายกำลังการผลิตของเกษตรกร

การศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในการผลิต และการตลาดไก่ประดู่หางดำของเกษตรกร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนระบบการจัดการการผลิต และการตลาด ให้มีความสอดคล้องกัน เกิดการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ สร้างโอกาสทางการตลาด สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ และสร้างผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่เกษตรกร การศึกษาแบ่งด้านการพัฒนาศักยภาพในการผลิตออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเลี้ยง 2) ความต้องการในองค์ความรู้ในการทำฟาร์ม/

มาตรฐานฟาร์ม 3) ความต้องการในการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายการผลิต และ 4) ความต้องการในการเพิ่มศักยภาพในการผลิตไก่ขุนอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การพัฒนาศักยภาพในการผลิต

2.1.1 ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเลี้ยง เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความต้องการเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงเป็นกึ่งขังกึ่งปล่อย (ร้อยละ 80) รองลงมาคือ การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์โดยใช้ตู้ฟัก (ร้อยละ 20) มีเพียง ร้อยละ 10 ที่มีความต้องการการเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงเป็นการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ (Free range) และการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์โดยฟักธรรมชาติ

การที่เกษตรกรต้องการเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงเป็นกึ่งขังกึ่งปล่อย เนื่องจาก ความต้องการคงปริมาณการผลิตไก่ประคุ่มหางดำขุนไว้ แต่ต้องการลดต้นทุนค่าอาหาร โดยเกษตรกรให้ความคิดเห็นว่า การเลี้ยงไก่ในระบบกึ่งขังกึ่งปล่อยจะสามารถลดต้นทุนค่าอาหารสำเร็จรูปลง ส่วนการที่เกษตรกรบางรายต้องการการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์โดยใช้ตู้ฟัก เนื่องจาก การผลิตลูกไก่โดยใช้ตู้ฟัก สามารถผลิตลูกไก่ได้ปริมาณมาก อัตราการสูญเสียลูกไก่น้อย ได้ผลตอบแทนรวดเร็วกว่าการเลี้ยงไก่ขุน

2.1.2 ความต้องการในองค์ความรู้ในการทำฟาร์ม/มาตรฐานฟาร์ม เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความต้องการในด้านการจัดการอาหาร /การผสมอาหารสำหรับการเลี้ยงของกลุ่มร่วมกัน และการจัดการพืชวัตถุดิบอาหาร และวิธีการให้อาหาร (ร้อยละ 100) รองลงมาคือ การควบคุมและการป้องกันโรค (ร้อยละ 80) และการจัดการโรงเรือน และพื้นที่เลี้ยง (ร้อยละ 70)

2.1.3 ความต้องการในการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความต้องการในด้านการวางแผนการผลิต/การตลาด ร่วมกัน และการจำหน่ายไก่พ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่ระหว่างสมาชิกในราคาที่เป็นธรรม (ร้อยละ 100) รองลงมาคือ การสร้างเครือข่ายการผลิต กับชุมชน หรือกลุ่มผลิตไก่พื้นเมืองอื่น (ร้อยละ 80) และการให้คำแนะนำ/ถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์การเลี้ยงไก่ (ร้อยละ 80)

2.1.4 ความต้องการในการเพิ่มศักยภาพในการผลิตไก่ขุนอย่างเป็นระบบ เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความต้องการในด้านการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน และการพึ่งพาตนเอง และกลุ่มในการเป็นเจ้าของพันธุ์ไก่ประคุ่ม (ร้อยละ 100) รองลงมาคือ การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารสัตว์ (ร้อยละ 50) การเพิ่มพื้นที่/โรงเรือน และการเพิ่มปริมาณการเลี้ยง (ร้อยละ 30)

ตารางที่ 15 ความต้องการในด้านการพัฒนาศักยภาพในการผลิตของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=10)	ร้อยละ
1. การพัฒนาศักยภาพในการผลิต		
1.1 ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเลี้ยง		
ก. การเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงเป็นการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ (Free range)	1	10.00
ข. การเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงเป็นกึ่งขังกึ่งปล่อย	8	80.00
ค. การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์โดยฟาร์มธรรมชาติ	1	10.00
ง. การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์โดยใช้ตู้ฟัก	2	20.00
1.2 ความต้องการในองค์ความรู้ในการทำฟาร์ม/มาตรฐานฟาร์ม		
ก. การจัดการโรงเรือน และพื้นที่เลี้ยง	7	70.00
ข. การจัดการอาหาร /การผสมอาหารสำหรับการเลี้ยงของกลุ่มร่วมกัน	10	100.00
ค. การจัดการพืชวัตถุดิบอาหาร และวิธีการให้อาหาร	10	100.00
ง. การควบคุมและการป้องกันโรค	8	80.00
1.3 ความต้องการในการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายการผลิต		
ก. การให้คำแนะนำ/ถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์การเลี้ยงไก่	8	80.00
ข. การวางแผนการผลิต/การตลาด ร่วมกัน	10	100.00
ค. การจำหน่ายไก่พ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่ ระหว่างสมาชิกในราคาที่เป็นธรรม	10	100.00
ง. การสร้างเครือข่ายการผลิต กับชุมชน หรือกลุ่มผลิตไก่พื้นเมืองอื่น	9	90.00
1.4 ความต้องการในการเพิ่มศักยภาพในการผลิตไก่ขุนอย่างเป็นระบบ		
ก. การเพิ่มปริมาณการเลี้ยง	3	30.00
ข. การเพิ่มพื้นที่/โรงเรือน	3	30.00
ค. การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารสัตว์	5	50.00
ง. การเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน	10	100.00
จ. การพึ่งพาตนเอง และกลุ่มในการเป็นเจ้าของพันธุ์ไก่ประดู่	10	100.00

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

2.2 การพัฒนาศักยภาพในการตลาด

2.2.1 ความต้องการในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความต้องการในด้านผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋อง (ร้อยละ 90) รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์อาหารตะวันตก เช่น ไส้กรอกประเภทต่างๆ (ร้อยละ 80) และ ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมือง เช่น ไส้อั่ว ไก่หนึ่ง (ร้อยละ 60)

สาเหตุที่เกษตรกรมีความต้องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในรูปแบบผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋อง เนื่องจากการได้รับคำแนะนำ และการส่งเสริมจากกรมปศุสัตว์

2.2.2 ความต้องการในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดระดับกลาง และบน เกษตรกรส่วนใหญ่ มีความต้องการในด้านการมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นแบรนด์ของกลุ่ม (ร้อยละ 100) รองลงมาคือ การมีร้านค้า/สถานที่จำหน่ายของกลุ่ม และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไก่ชำแหละแยกชิ้นส่วนของกลุ่ม (ร้อยละ 80) การขยายโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปในห้างสรรพสินค้า และร้านค้า ในตลาดระดับกลางและบน (ร้อยละ 70) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอาหารแปรรูปประเภทต่างๆ (ร้อยละ 60) มีเพียงร้อยละ 10 ที่ต้องการการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไก่สดแช่แข็ง

การที่เกษตรกรมีความสนใจในด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไก่ชำแหละแยกชิ้นส่วนของกลุ่ม มากกว่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไก่สดแช่แข็ง เนื่องจาก ปัจจุบันกลุ่มมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไก่ชำแหละแยกชิ้นส่วนในห้างสรรพสินค้าที่อปชูปเปอร์มาร์เก็ตอยู่แล้ว การทำผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไก่สดแช่แข็ง กลุ่มจะต้องมีการลงทุนในการซื้อตู้แช่แข็ง หรือการเช่าห้องเย็น

ตารางที่ 16 ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการตลาดของกลุ่มของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (n=10)	ร้อยละ
2. ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการตลาดของกลุ่ม		
2.1 ความต้องการในการแปรรูปผลิตภัณฑ์		
ก. ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมือง เช่น ไส้จั่ว ไก่หนึ่ง	6	60.00
ข. ผลิตภัณฑ์อาหารตะวันตก เช่น ไส้กรอกประเภทต่างๆ	8	80.00
ค. ผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋อง	9	90.00
2.2 ความต้องการในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดระดับกลาง และบน		
ก. การมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นแบรนด์ของกลุ่ม	10	100.00
ข. การมีร้านค้า/สถานที่จำหน่ายของกลุ่ม	8	80.00
ค. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไก่สดแช่แข็งของกลุ่ม	1	10.00
ง. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบไก่ชำแหละแยกชิ้นส่วนของกลุ่ม	8	80.00
จ. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอาหารแปรรูปประเภทต่างๆ	6	60.00
ฉ. การขยายโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปในห้างสรรพสินค้า และ ร้านค้า ในตลาดระดับกลางและบน	7	70.00

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

กิจกรรมที่ 8 การศึกษาโครงสร้าง ลักษณะการตลาดของผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หางดำในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จากการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลของผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายไก่สดในตลาดชุมชนในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 ตลาด ซึ่งเกษตรกรในโครงการจำหน่ายผลผลิตไก่ขุนให้ผู้ประกอบการในตลาดระดับล่าง หรือตลาดชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับแหล่งผลิต ซึ่งเป็นตลาดหลักของเกษตรกรในโครงการ การศึกษาถึงโครงสร้างลักษณะการตลาดของผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาช่องทางการตลาด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

ผลการศึกษาในส่วนนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายไก่พื้นเมืองจำนวน 18 ราย ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมดของผู้ประกอบการ 6 ตลาด (ตลาดแม่โจ้ เจริญแม่ครัว รวมโชค สามแยกสันทราย ป่าเหมือด สันทราย) ในพื้นที่อำเภอสันทราย จ.เชียงใหม่ โดยผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายเนื้อไก่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 85.33 มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพขายเนื้อไก่ เฉลี่ย 13.24 ปี มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพมากที่สุด 40 ปี และน้อยที่สุด 2 ปี ผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งที่มาของไก่ที่นำมาจำหน่าย

ผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายไก่พื้นเมือง มีแหล่งที่มาของไก่ที่นำมาจำหน่าย คือ พ่อค้าคนกลางนำมาส่ง (ฆ่าและจำหน่ายเป็นไก่ซากอุ่นให้แก่เชิงทุกวัน) ร้อยละ 55.56 รองลงมาคือ บ้านสวนแพรฟาร์ม ร้อยละ 22.22 ซื้อมาที่เลี้ยงภายในชุมชน หรือเพื่อนบ้าน ร้อยละ 16.67 ไก่เลี้ยงเอง และไก่เลี้ยงเองเพื่อนำมาจำหน่าย (เกษตรกรเลี้ยงและจำหน่ายเอง) ร้อยละ 5.56 (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 จำนวน และร้อยละของแหล่งที่มาของไก่พื้นเมืองที่นำมาจำหน่าย

แหล่งที่มาของไก่สดฆ่าแหละในตลาด	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ซื้อมาที่เลี้ยงภายในชุมชน /เพื่อนบ้าน	3	16.67
2. ไก่เลี้ยงเอง	1	5.56
3. พ่อค้าคนกลางนำมาส่ง	10	55.56
4. บ้านสวนแพรฟาร์ม	4	22.22
รวม	18	100.00

รูปแบบการรับซื้อไก่ของเจียง/พ่อค้า

ผู้ประกอบการเจียงจำหน่ายเนื้อไก่มีรูปแบบการรับซื้อไก่ 2 รูปแบบ คือ

ก. ซื้อไก่มีชีวิตมาเชือด และชำแหละเอง โดยรับซื้อไก่มีชีวิต ในราคา 80-90 บาท/กิโลกรัม (น้ำหนักมีชีวิตเฉลี่ย 1.2 กิโลกรัม/ตัว) ผู้บริโภคในตลาดชุมชนมีความต้องการซากไก่. นน.เฉลี่ย 1 กก.ต่อตัว

ข. รับซื้อไก่ที่ชำแหละแล้วมาจำหน่าย โดยรับซื้อไก่ที่ชำแหละแล้วในราคา 130-140 บาท/กิโลกรัม (ราคาต้นทุนซื้อ)

ปริมาณความต้องการตลาดในฤดูกาลต่างๆ

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการจำหน่ายไก่พื้นเมืองตลอดทั้งปี แยกเป็น 3 ฤดูกาล พบว่าในช่วงฤดูร้อนและหนาว ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในช่วงฤดูฝนปริมาณการจำหน่ายจะลดลงเมื่อเทียบกับฤดูอื่นๆ เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ตามฤดูกาลออกมาจำหน่ายเป็นจำนวนมาก (เช่นเห็ด หน่อไม้) ส่งผลให้ผู้บริโภคหันไปบริโภคผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 18) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ฤดูร้อน/หนาว มีปริมาณการขายระหว่าง 21-30 ตัว/ราย/วัน ร้อยละ 38.89 รองลงมาคือ มีปริมาณการขายระหว่าง 11 - 20 ตัว/ราย/วัน ร้อยละ 27.78 มีปริมาณการขาย 31 - 40 ตัว/ราย/วัน และ มากกว่า 50 ตัว/ราย/วัน อย่างละเท่ากัน ร้อยละ 11.11 และมีปริมาณการขายไม่เกิน 10 ตัว/ราย/วัน ร้อยละ 5.56 โดยมีการซื้อขายเฉลี่ย 27.17 ตัว/ราย/วัน มีการซื้อขายสูงสุด 70 ตัว/ราย/วัน และมีการซื้อขายน้อยที่สุด 8 ตัว/ราย/วัน

2) ฤดูฝน มีปริมาณการขายระหว่าง 21-30 ตัว/ราย/วัน และไม่เกิน 10 ตัว/ราย/วัน อย่างละเท่ากัน ร้อยละ 27.78 และรองลงมาคือ มีปริมาณการขายระหว่าง 11 - 20 ตัว/ราย/วัน ร้อยละ 22.22 มีปริมาณการขายมากกว่า 50 ตัว/ราย/วัน ร้อยละ 11.11 มีปริมาณการขาย 31 -40 ตัว/ราย/วัน และ 41-50 ตัว/ราย/วัน อย่างละเท่ากัน ร้อยละ 5.56 โดยมีการซื้อขายเฉลี่ย 22.72 ตัว/ราย/วัน มีการซื้อขายสูงสุด 60 ตัว/ราย/วัน และมีการซื้อขายน้อยที่สุด 5 ตัว/ราย/วัน

เมื่อเปรียบเทียบการซื้อขายไก่พื้นเมืองในช่วงฤดูร้อนและหนาว กับฤดูฝน พบว่า ในฤดูฝนการซื้อขายไก่พื้นเมืองจะลดลงเฉลี่ยจาก 27.17 ตัว/ราย/วัน เหลือ 22.72 ตัว/ราย/วัน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.36 จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าตลาดมีความต้องการไก่พื้นเมืองจำนวนลดลงในฤดูฝน ดังนั้นในช่วงฤดูดังกล่าวเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ควรวางแผนการผลิตให้ลดลง เพื่อป้องกันไม่ให้ผลผลิตไก่พื้นเมืองล้นตลาด หรือควรมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไก่พื้นเมือง เพื่อเป็นการสร้างช่องทางการจำหน่าย และสร้างมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมือง

ปริมาณความต้องการเฉลี่ย ผู้ประกอบการเจียงมีความต้องการไก่ขุน/ซากไก่ เพื่อการจำหน่ายในแต่ละวันเฉลี่ย 27.17ตัว/วัน ในฤดูร้อนและหนาว 22.72 ตัว/วันในฤดูฝน เฉลี่ยตลาดชุมชนอำเภอสันทรายมีความต้องการไก่พื้นเมือง 449.01 ตัวต่อวัน (หรือ 13,470.3 ตัวต่อเดือน)

ตารางที่ 18 จำนวน และร้อยละ ของปริมาณไก่พื้นเมืองที่นำมาจำหน่ายเฉลี่ยต่อวันของผู้ประกอบการ

ปริมาณการขาย (ตัว/วัน)*	ฤดูร้อน/หนาว		ฤดูฝน	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่เกิน 10	1	5.56	5	27.78
11 - 20	5	27.78	4	22.22
21 - 30	7	38.89	5	27.78
31 - 40	2	11.11	1	5.56
41 - 50	1	5.56	1	5.56
มากกว่า 50	2	11.11	2	11.11
ค่าเฉลี่ย (ตัว/วัน)*	27.17		22.72	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	5.25		4.38	
ค่าสูงสุด (ตัว/วัน)*	70		60	
ค่าต่ำสุด (ตัว/วัน)*	8		6	

หมายเหตุ * น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กิโลกรัม/ตัว

ราคาไก่มีชีวิตและไก่สดชำแหละ

ผู้ประกอบการซึ่งซื้อไก่มีชีวิตมาทำการฆ่าและชำแหละเป็นไก่ซากอุ่น มีจำนวน 10 ราย (ที่เหลืออีก 8 รายรับซากไก่มาจำหน่าย) มีราคาซื้อขายไก่พื้นเมือง (ทั้งไก่ประดู่หางดำและไก่พื้นเมืองทั่วไป ซึ่งราคาซื้อขายไม่แตกต่างกัน) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รับซื้อในราคา 75-80 บาทต่อกก, 80-85 บาทต่อกก. ด้วยร้อยละ 30 เท่าๆกัน ส่วนการรับซื้อที่สูงกว่า 85 บาทต่อกก. มีจำนวน 2 ราย ซึ่งเป็นการสัญญาซื้อขายจากเกษตรกรหรือฟาร์มประจำที่สามารถคัดเลือกไก่ในคุณภาพ และขนาดที่ต้องการได้ โดยมีราคาซื้อขายสูงสุด 95 บาทต่อกก.

ภาพที่ 5 การจำหน่ายไก่สดในตลาดชุมชน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (ตลาดเจดีย์แม่ครัว)

ภาพที่ 6 การจำหน่ายไก่สดในตลาดชุมชน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (ตลาดป่าเหมือด)

สำหรับราคาจำหน่ายซากไก่อ่อนที่ผู้ประกอบการจำหน่าย มักจะจำหน่ายโดยไม่ชำแหละเป็นชิ้นส่วน แต่ขายทั้งซาก มีเครื่องในบรรจุภายในถุงพลาสติกและใส่กลับไว้ในส่วนท้องของซากไก่ ไก่พื้นเมืองทั่วไป และไก่ประดู่หางดำมีราคาจำหน่ายเดียวกัน แต่การมีแข้งดำและปากดำเป็นอัตลักษณ์ไก่พื้นเมืองที่ผู้บริโภค รับรู้ เป็นที่ต้องการและจำหน่ายได้ง่ายกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป ราคาขายเฉลี่ยอยู่ในช่วง 130-140 บาทต่อกก. (ราคาขายสูงสุด150 บาทต่อกก) รองลงมาคือราคา 120-130 บาทต่อกก (คิดเป็นร้อยละ 33.33)

ตารางที่ 19 ราคาซื้อขายไก่มีชีวิตและราคาไก่พื้นเมืองสดชำแหละที่นำมาจำหน่ายในตลาดชุมชน

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไก่มีชีวิต (บาท/กก) (n=10)		
ต่ำกว่า 75 บาท(ต่ำสุด 70 บาท)	2	20.0
75-80	3	30.0
81-85	3	30.0
มากกว่า 85 (สูงสุด 95 บาท)	2	20.0
ไก่สด/ซากไก่อ่อน (บาท/กก)(n=18)		
ต่ำกว่า 120 (ต่ำสุด 115บาท)	1	5.56
120-130	6	33.33
มากกว่า130 (สูงสุด 150 บาท)	11	61.11

สรุป และข้อสังเคราะห์

จากการศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างและ ลักษณะการตลาดของผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หางดำในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เกษตรกรในโครงการควรนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาแผนการผลิตและแผนการตลาดร่วมกันดังนี้

1. ตลาดชุมชนยังเป็นเป้าหมายหลักรองรับผลผลิตไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรทำการผลิตได้ โดยพ่อค้าในท้องถิ่นที่เป็นผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายทำหน้าที่เป็นผู้รับซื้อ เพื่อการนำไปฆ่าชำแหละจำหน่ายเป็นไก่ซากอุ่น ทุกๆ วันในตลาดสด ทั้งนี้ยังมีรูปแบบการมีคนกลางรวบรวมแล้วมาเป็นไก่สดจำหน่ายให้เชิงอีกทอดหนึ่งความต้องการบริโภคมีความสม่ำเสมอตลอดทั้งปี (ฤดูฝนจะมีปริมาณความต้องการของตลาดลดลงเนื่องจากมีอาหารธรรมชาติ เช่น เห็ดและหน่อไม้มาทดแทน) ปริมาณความต้องการเฉลี่ย 449 ตัวต่อวัน สอดคล้องกับ เกรียง ไกร และคณะ (2543) กล่าวว่า ตลาดไก่พื้นเมืองในปัจจุบันเกษตรกรนิยมนำไก่พื้นเมืองมาจำหน่ายนอกหมู่บ้านเพิ่มขึ้น ทั้งในรูปของการขายโดยตรงกับผู้บริโภคหรือผ่านพ่อค้าคนกลาง ราคาที่ขายจะต่างกันไปตามฤดูกาล โดยฤดูร้อน กับฤดูหนาว ไก่จะมีราคาสูงกว่าฤดูฝน ช่วงที่ไก่อายุต่ำ คือ ช่วงเทศกาลกินเจ เพราะจะขายได้น้อย ช่วงที่ได้ราคาสูงสุดคือ เทศกาลตรุษจีน

2. ราคารับซื้อไก่มีชีวิตมีความแตกต่างค่อนข้างมาก เกษตรกรที่ผลผลิตมีความสม่ำเสมอ มีคุณภาพที่ดี จะสามารถทำข้อตกลงที่จะสร้างความมั่นใจให้แก่พ่อค้า/ผู้ประกอบการในการส่งมอบ จะสามารถกำหนดราคาที่สูงกว่าเกษตรกรทั่วไป ทั้งนี้ผู้ประกอบการให้เหตุผลของการให้ราคาที่สูงกว่าถึงคุณภาพ และการประหยัดเวลา และต้นทุนการจับรถหาซื้อไก่ขุนเพื่อป้อนตลาด ให้ความสะดวกแก่การทำตลาด เกษตรกรรายย่อยในโครงการจึงควรรวมตัวกันในการทำแผนการผลิตที่มีปริมาณการผลิตสม่ำเสมอ ผลผลิตที่มีคุณภาพ จะสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาดร่วมกัน

3. การผันผวนของราคาจำหน่ายไก่มีชีวิต อันเนื่องมาจากความต้องการของตลาดมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลเกษตรกรจะสามารถนำมากำหนดปริมาณการผลิตในแผนการผลิต หรือปฏิทินการผลิตประจำปี รวมทั้งบริหารความเสี่ยงทางการตลาด โดยการหาตลาดนอกพื้นที่ที่รองรับผลผลิต หากจะต้องรักษาระดับการผลิตที่คุ้มค่าหรือการประหยัดต่อหน่วย (economies of scale) เพื่อยังคงรักษาระดับรายได้ของเกษตรกรในโครงการ สอดคล้องกับ โสภณ และคณะ (2553) พบว่าการผลิตไก่พื้นเมืองจำหน่ายในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ราคาไก่พื้นเมืองจะต่ำลงในฤดูฝน โดยมีการแก้ปัญหาคือการนำไก่มาจำหน่ายนอกหมู่บ้าน หาแหล่งจำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง

4. การสร้างการรับรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้า/บริการของผู้บริโภค หากไม่เกิดการรับรู้ การเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น และย่อมจะไม่เกิดการตัดสินใจซื้อ ดังนั้นหากผู้บริโภครับรู้เรื่องไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการให้ความรู้ และการทดสอบสินค้าตัวอย่าง

ผู้บริโภคนในตลาดทั้ง 3 ระดับ จะสามารถรับรู้ในคุณค่าของไก่ประดู่หางดำ ก่อให้เกิดความต้องการ และเกิดการตัดสินใจในการบริโภคมากขึ้น สอดคล้องกับ พิชชา (2553) และ ประเมษฐ์ (2552)

สัญญาเลขที่ RDG 5720031

โครงการ"การพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองของเกษตรกร
ตำบลแม่แฝก จังหวัดเชียงใหม่"

สรุปรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 (12 เดือน)

กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ(%)	สาเหตุที่ล่าช้า และแนวทางการแก้ไข
1. การฝึกอบรมข้อกำหนดของการจัดการระบบมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองเบื้องต้น	100	
2. การวางแผนการจักระบบฟาร์มเพื่อเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์ม	100	
3. การพัฒนาโรงเรือนให้ได้มาตรฐานให้ได้ตามข้อกำหนด	75	ข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มบางข้อเกษตรกรต้องใช้เงินในการลงทุน แก้ไขโดย การเน้นการปฏิบัติเรื่องสุขศาสตร์สัตว์ และการทำวัคซีน
4. การวางแผนระบบการผลิต ให้สอดคล้องกับแผนการตลาดเพื่อสามารถจัดหาลูกไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ อย่างมีประสิทธิภาพ	90	ลูกไก่ขาดแคลน แก้ไขโดยจัดสรรจำนวนลูกไก่ให้เกษตรกรอย่างเท่าเทียมกัน
5. การวางระบบการบันทึกตัวเลข ปริมาณการผลิต อัตราการรอด อัตราการเจริญเติบโต การทำบัญชีฟาร์ม (ต้นทุนการผลิต)	100	
6. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการใช้พืชอาหารหยาบในท้องถิ่นร่วมกับอาหารสำเร็จรูป	100	
7. จัดหาพืชอาหารสัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้แก่เกษตรกร (เช่น ใบถั่ว รำหยาบ ใบมันสำปะหลัง)/จัดหาเครื่องสับหยาบให้เกษตรกร	100	
8. การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน	100	
9. การเก็บข้อมูล ด้านการจัดการฟาร์ม ตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง/ข้อมูลผลผลิต และผลตอบแทน	100	
10. เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ปัจจัย และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการขยายจำนวนเกษตรกร และการขยายกำลังการผลิตของเกษตรกร	100	
11. การประเมิน/วิเคราะห์ ความสามารถการจัดการฟาร์มตามมาตรฐาน และข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์	100	
12. การพัฒนาผลผลิตที่มีคุณภาพออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มศักยภาพทางการตลาด	100	

ลงนาม..... (หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

วันที่.....